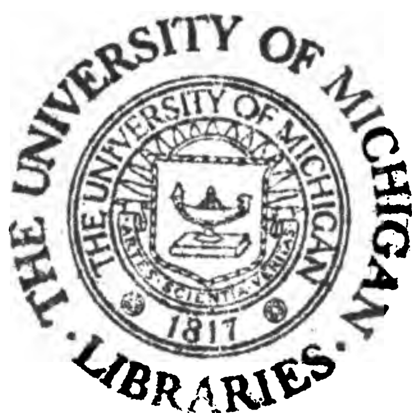
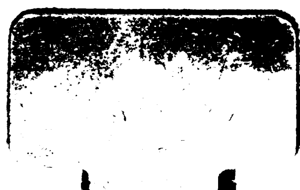

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARTES SCIENTIA VERITAS
1817

INKUNABULE

(PRVOTISCI)

ZAGREBAČKE

SVEUČILIŠTNE BIBLIOTEKE.

NAPISAO I UVODOM O INKUNABULAMA U OBĆE POPRATIO

DR. VELIMIR DEŽELIĆ.

U ZAGREBU.
TISAK C. ALBRECHTA (JOS. WITTASEK).
1902.

Inkunabule su same po sebi riedkost i kao takove obično stoje mnogo, te se svaki bibliotekar mora predomišljati bi-li kupio takovu knjigu ili ne?

Mimo to nije bilo, koliko je meni poznato u Hrvatskoj nikoga, koji bi sustavno sabirao inkunabule. Biblioteke pako hrvatskih samostana, u kojima je bilo za cielo dosta inkunabula, te bi njima mogli obogatiti sveuč. biblioteku, doživile su katastrofu. Kad je naime car Josip II. ukinuo samostane, razgrabile se i hrvatske samostanske biblioteke na sve strane monarhije i to tako, da u samoj Hrvatskoj od svega toga nije ostalo ama ništa, — a mnogo toga je u neznanju i uništeno.

Kako su uništavane inkunabule, o tom nam liep primjer daje A. v J. Linde. Kad su zatvoreni g. 1803. i nasavski samostani odvezoše biblioteke Eberbachsku (Cisterita 1135). Saynsku i Rommerdorfsku g. 1805. dielomice u Wiesbaden dielom u Idstein. U dvor Idstein pošlo je 2539. folianata i to 2400 kvartanta i oko 800. oktava. Linde nazivlje tragičnom sudbinu ovih biblioteka. Eberbachska biblioteka odvezena je g. 1806. u kolima u Wiesbaden i na funte prodavana. Knjigoveže i drugi trgovci kupovali su stari papir a dragociene korice od kovi pograbiše židovi. Prekrasnu koralnu knjigu sa slikama iz 14. stoljeća našao je K. Rosseli u tvornici glasovira. Tvorničar je rezao fini pergamenat za kladivčiće svojih instrumenata. Tako se je dogadjalo i s inkunabulama.[1] Da se je tako dogadjalo i s hrvatskim knjigama znadem iz vlastitoga izkustva.

Tako sam imao prilike izbaviti i kupiti za 4 novčića

[1] Linde A. v. S. Die Königl. Landesbibliothek zu Wiesbaden. Centralblatt f. Biblithekarwesen. Lpz. 1884. p. 51.

čitavoga Belostenca, kojega je upravo htio jedan trgovac razderati, da unj umata konoplje.

Sve su to razlozi zašto u našoj domovini relativno malo inkunabula imade, te se samo sporadički namjerimo na koju. Nego uz ove razloge i jošte je jedan dosta važan razlog, zašto u nas nema inkunabula, a to je neznanje naših ljudi o inkunabulama i vriednim knjigama. Mnoga dragociena knjiga bačena je kod nas u peć, jer je tobože defektna i nepodpuna, kad ne ima niti naslovnoga lista.

Nije davno, da su novine javljale o našoj prvoj štampanoj knjizi o mletačkom misalu, da »žalibože« ne ima naslovnoga lista.

Svi ovi, koji tako govore o naslovnom listu inkunabula, zaboravljaju, da ga prve inkunabule niti nisu imale.

U svojem životu imao sam dosta prilike, da se uvjerim, kako se u nas u Hrvatskoj maćuhinski postupa sa knjigama i kako inače u obrazovanim krugovima vlada posvemašnje neznanje o bibliografskim i bibliotečnim stvarima. Mnoga krasna knjiga, koja bi bila uresom svake knjižnice, izgubila se je tako, jer nije bilo u pravi čas ljudi, koji bi imali pravoga pojma o vriednosti knjiga.

Ljudi, koji u nas spadaju u više obrazovani sloj, ne imadu često niti najprimitivnijih pojmova o toli važnoj znanosti, koju u drugim narodima vrlo ciene i osobito štuju. Mnogomu jedva da je i sama rieč inkunabula poznata, jedva zna, da tako nazivljemo najstarije štampane knjige, to jest one, koje su štampane do g. 1500 od početka tiska nekako od g. 1450. Pa ako to znadu, onda misle, da i sve drugo znadu. To je svakako žalostno, a bilo bi dobro u interesu naše kulture, da stvari, koje se tiču knjiga i knjižnica, ne ostanu ni kod nas »nepoznatom zemljom.«

Hvala budi izvrstnim razpravama i knjigama učenjaka Lindea, Lorcka, Faulmana i dr. danas se više ne prepire o tom tko je izumio tisak. Danas ne poriče nitko više Ivanu Gutenbergu slavu, da je prvi u sredini 15. stoljeća (oko g. 1450). rabio gibiva slova od kovi.

Malo vremena iza kako taj glasoviti Niemac u gradu Maincu pokazao svoju božanstvenu crnu umjetnost svietu, već se je stala nečuvenom brzinom širiti i razprostranjivati. Ne veli u zalud Viktor Hugo u svojem romanu »Notre dame:«

»Izum tiskarske umjetnosti najveći je dogodjaj svjetske povjesti. Tisak je ocem revolucije. On je izraz posve preporodjenoga čovječanstva; on je čovječa misao, koja sbacava sa sebe jedan oblik i prihvaća drugi; on je posvemašnja i posljednja miena, koja se sbiva sa korom simboličke zmije, koja nam prikazuje od Adamovih vremena razum«.

Gutenberg nije, kako se je prvobitno mislilo, svoje djelovanje začeo sa svojom glasovitom biblijom, već je 1451. izdao najprije gramatiku Donatovu, od koje nam se uzčuvala tek dva lista. Tipi ovih listova isti su kao i one biblije sa 36 redaka. Iza gramatike izdao je Guttenberg oprostne listove i kakove 22 manje radnje. Istom iza ovih radnja usudi se pristupiti k štampanju svoje biblije, koja je imala 36 redaka na svakoj strani. Ta biblija imala je 881 list i velike prostore za inicijale, koji su se tek kasnije slikali.

Lorck kaže, da su prvi arci jošte prilično slabo štampani. Još glasovitija je biblija sa 42 redka na strani, koja imade 641 list.

Nije mi ovdje zadaćom govoriti o tome, kako se

je Guttenbergov izum razširio po čitavom naobraženom svietu.

Materijal, na kojem su se inkunabule tiskale, bio je s početka papir i pergamenat, poslije gotovo izključivo papir. Papir je vrlo jak i dobar. Vodeni znaci vrlo dobro dolaze kod označivanja dobe, u kojoj je inkunabula štampana. Format je izprvice folio. Pismena su slična redovničkomu pismu, gotska, poslije švabaha, ali i okrugla latinska pismena (Antiqua) mnogo su upotrebljivana. Prva grčka tiskana knjiga bila je Laskarisova Gramatica graeca, štampana u Milanu 1476. Ali već prije dolaze u drvu rezane pojedine grčke rieči n. pr. Cicero de officiis (Mog. 1465. fol.) Inicijali nisu obično štampani već slikani rukom, čisto u bojama i zlatu. To je bio posao rubrikatora. Zato često manjkaju početna slova u inkunabulama. Prvotne tiskane knjige neimadu tekuće oznake stranica, poslije su došle u porabu oznake listova, tek najposlije oznake stranica. Izprva su uzeli za oznaku stranice rimske brojeve.

Naslovne ćeš listove uzalud tražiti. Prva knjiga, koja imade naslovni list bila je kako se misli g. 1483. tiskana kod Jensona u Mlecima. Prvi naslovi nisu bili slični našim, već su sastojali većinom od dva tri riedka. Obično nam izporuča na koncu knjige nekoliko zaglavnih rečenica ime tiskare, mjesto, i dobu tiska. Često nema ni te primjetbe.

Ne može se pravo označiti: kolik je broj sačuvanih tiskanih djela iz 15 vieka. U Erschu i Gruberu možemo čitati da imade do 15.000 knjigâ. To je svakako premaleni broj. Drugi uzimlju do 30.000. Ali jedva deseti dio imade veću znanstvenu vriednost. Riedke su sve inkunabule, jer su se nekoć izdavale knjige u manje iztisaka.

Tako n. pr. Sweynheim i Pannartz u Rimu nije izdavao većih izdanja nego u 275 iztisaka. To se vidi iz njihove pripomene u 5 svezku: Glossa Nicolai de Lyra (Rim 1472.)

Ratovi, požari i druge nepogode uništavali su često knjige iz 15 stoljeća. Tako su i onako malena izdanja gubila sve više iztisaka. Zato i nije teško protumačiti, kako je to, da je od gdjekojih inkunabula poznat samo po cigli jedan iztisak.

Razumljivo je i to zašto su najrjedje inkunabule, koje su štampane odmah iza izuma tiska. Takove inkunabule naravno da su najvećma tražene. Ovakove inkunabule, za tim prvotisci pojedinoga mjesta, djela tiskara, koji su priredjivali malo izdanja polučila su često goleme ciene, kad su se u novije vrieme prodavale. Slične ciene spominju se i kod tiskanica na pergameni iz zadnjih decenija 15 vieka, i kod djela koja se odlikuju osobitim nakitom. Neka prva izdanja — editiones principes grčkih i rimskih klasika smatraju se gotovo kao rukopisi n. pr. Cicero, de officiis (Mogunt. 1465. fol.) Cicero, Epistolae (Gubbiae 1467. fol.) Gelius (Rim 1469. fol.) Julius Caesar (Rim 1469. fol.)

Vrlo su cienjena djela iz nekih oficina n. pr. H. Bechtermünza u Eltwillu (1467.) Ad. Rota u Rimu (1471.) Alb. Kunna u Memmingenu (1482.) Arnolda Bruseljskoga u Napulju (1472). Bibliofili traže osobito djela iz glasovitih tiskara: Alda, (Mletci) Giuntija (Firenza) i Jensona Caxtona (London) Antuna Kobergera (Nürnberg) Ivana Frobena (Basel) Kristofa Plantina (Antwerpen) itd.

Ciene inkunabula veoma su različne, te se vrlo često mienjaju. Kad su zadnjih godina stali osobito za američke biblioteke kupovati silnu množinu inkunabula, poskočile su ciene visoko.

Ciena je uvjetovana riedkošću knjige i znamenitošću tiskare. Knjiga, koja je ljepše opremljena, koja ima šire uzčuvane rubove lista, prodaje se skuplje. Ciena gdjekojih inkunabula dosiže i svotu od 50 000 for. Tu svotu dobio je londonski antikvar Quaritch za jedan iztisak monakovskoga psaltira. Bilo je to drugo izdanje od god. 1459.

Antikvar Ljudevit Rosenthal u Münchenu kupio je iz ostavštine Konstantina Raderschafta originalno izdanje Kolumbovih listova (u latinskom jeziku od g. 1493). Ciela knjižica u četvrtini ima četiri listića a kupljena je za 6600 maraka, što znači, da je jedan list stajao 1650 maraka, a svaki redak 25 maraka.

Klemmovu sbirku inkunabula kupila je kr. saska vlada g. 1886 za svotu od 400.000 maraka. Tako je ova liepa sbirka spašena narodu njemačkomu, i nije raztepena kao nekoć poznata biblioteka Weigelova.

Klemm je bio jedan od najgorljivijih njemačkih sabirača inkunabula te je sabrao preko 800 inkunabula, medju kojima se je nalazilo preko 50 vrlo riedkih, medju ostalima i krasan iztisak Guttenbergove biblije od 42 redka sa divnima miniaturama. Henrik Klemm bio je doduše knjižar, ali je stekao vrlo mnogo znanja o tehničkom aparatu starije tiskovne umjetnosti, typova itd.

Prije nego li predjem na opis naših inkunabula, koje se nalaze u pohrani u kr. sveučilištnoj biblioteci u Zagrebu, treba, da s nekoliko rieči spomenem o metodi, kako se inkunabule popisuju.

Nije mi niti na kraj pameti, da ovdje napišem čitavu inače vrlo zanimivu povjest zahtjeva, koji su se pojavljali o tom pitanju. Dok su izprvice bili ti zahtjevi

dosta neznatni, stade se sve više i više zahtjevati od popisivača inkunabula.

Budi mi dozvoljeno sa par rieči spomenuti samo dva tri pisca, koji su po mom mnienju pogodili pravi put.

Na prvom mjestu spominjem već citiranoga Gräsela. Gräsel[1] kaže: Osobit postupak za sebe zahtjevaju inkunabule t. j. tiskanice 15. vieka (neki bibliografi uzimlju za granicu g. 1536). Njihov popis spada u najteža poglavlja bibliografije. Mnoge biblioteke sdružuju ovakova djela, koja se nalaze u njihovom posjedu, u posebnu zbirku sa posebnim katalogom i stavljaju ih napose, razstavljene od drugih knjiga; drugi ih smieštaju u posebne znanstvene struke, kamo spadaju po sadržini, ipak ih bilježe uza to i u posebnom katalogu. Svakako se inkunabulama priznaje poseban položaj ....

Govoreći o specijalnim katalozima govori u prvom redu o katalogu inkunabula. Napominje posebna pravila za popis inkunabula, zato, jer inkunabule ne imadu naslova u današnjem znamenovanju te rieči. Sve što je potrebno za točno katalogizovanje takove knjige mora često katalogizator sam sastaviti i uza to cedulju izpuniti uz pomoć bibliografskih pomagala. Činjenice, koje nam pokazuju odkuda knjiga potiče obično se nalaze na koncu (kolophon, rubrum). Te bilješke su često vrlo nepodpune. Često su izpuštene i oznake listova i stranica, a isto tako niesu zabilježena ni nova izdanja. Često je teško označiti format. Ime piščevo nalazi se sada u predgovoru, sada u epistoli, koja dolazi mjesto predgovora. Kadikad dolazi ime piščevo na koncu knjige, kadikad u registru, kadikad u samom

[1] Armin Gräsel. Grundzüge der Bibliothekslehre. Lpzg. 1890. p. 138.

tekstu. Često se ovdje spominje i lažni pisac. Ima slučajeva, da se ime piščevo u knjizi niti ne nalazi, te se može saznati samo pomoću bibliografskog iztraživanja.

Gräsel hvali kao uzor opisa inkunabula glasovito Hainovo djelo: Repertorium bibliographicum. Za veću točnost zahtjeva Gräsel uz piščevo ime ili stvarnu glavnu rieč, te sadržaj, diplomatsku točnost t j. ortografiju, kratice i redke (ove sa okomitim potezom) početne rieči teksta i zaglavne izreke. Treba spomenuti i znak tiskarov i formu tipa, mjesto tiska, godine i tiskara i treba označiti, da li knjiga ima kustode, signature, da li je foliirana ili paginirana, koliko listova i stranica ima knjiga, koliko ima redaka na podpunoj tiskanoj stranici. Želi za tim opazke o rubriciranju, koloriranju, o miniaturama i ručnim rubrikama, o vrsti uveza i o tom, kako se je uzčuvao dotični iztisak, da li je štampan na pergameni ili papiru, kod nedatiranih tiskanica, ako je moguće vodene znakove, koje ima papir, jer je to za oznaku datuma od velike vriednosti. Dobro je da se označi i riedkost dotične knjige (editio princeps) ili ciene njezine. Dobro će biti dodati i druge historično-literarne opaske. Tako se neka ne propusti dodati i citate Hainova djela ili Panzerovih Annala typografskih. Osobito treba to u onome slučaju, kad se inkunabula posve slaže sa Panzerovim i Hainovim opisom.

O tom, kako se imadu opisivati inkunabule, pisali su i mnogi drugi.

Liepo je djelce izašlo o tom od S. Milchsacka pod naslovom: Wie soll man Inkunabeln verzeichnen? bilo je štampano u »Petzholdts Anzeiger Jhg. 1882. Nro 3. 114.

U Franceskoj izdao je ministar nastave René

Goblet 15. veljače 1886.: Circulaire relative au catalogue des incunables des bibliotheques de France, te ga je poslao svim mairovima francezkim. Tuj preporuča, da se ožitvori plan mnogih francezkih bibliotekara: neka bi se načinio zajednički katalog svih inkunabula, što se u Francezkoj nalaze. Ministar je ponovno svojom naredbom od 25 jula 1888 upozorio bibliotekare, da se požure sastavom kataloga. Iz toga cirkulara vidi se, da sama Bibliotheque Nazionale ima 15.000 inkunabula

Krasnu instrukciju napisao je zatim poznati bibliotekar L. Deslile. Ona je tiskana u časopisu: Bulletin des bibliotheques et des archives III. 1886. Nro. 1. str. 1—40. te V. 1888. str. 49—52.

Od istoga autora izašla je i knjiga L. Delisle: Instructions pour la redaction d' un inventaire des incunables conservés dans les bibliothéques publiques de France (Danel) 1886. 8_0 (str. 39)

U Italiji, gdje imade mnogo inkunabula, u posljednje vrieme mnogo na njih paze.

Glasovita »Biblioteca nazionale centrale Vittorio Emmanuele« u Rimu, kako sam se mogao na svoje oči za moga boravka u Rimu uvjeriti, imade svoj posebni mali katalog svojih inkunabula.

Sličan katalog imade Corsinijeva biblioteka u Rimu, koju posjeduje gradsko poglavarstvo. Ova biblioteka imade katalog inkunabula u tri knjige. Prva knjiga ima kazalo po godinama, druga po autorima, treća po gradovima. S toga razloga lahko se je moći snaći u toj biblioteci.

U Pruskoj izdao je 26. februara 1892. ministar nastave »Instrukciju za biblioteke glede sastavka abecednoga kataloga.« U. s. 13. govori o inkunabulama i zahtjeva,

da se označe redci koliko ih imade, te da se broj iz Hainova repertorija dodade za pobližu oznaku.[1]

Znakovi, po kojima se mogu upoznati izdanja XV. stoljeća, nalaze se označeni već u djelu Jacquesa Jungendresa: Dispositio in notas characteristicas librorum a typographiae incunabulis ad an. M D. impressorum etc., Norimb 1740. in 4⁰. On bilježi ove znakove:

1. nejednakost i debljina slova,
2. nestašica naslova na posebnom naslovnom listu,
3. nestašica početnih velikih slova. To su prvi tiskari ostavljali za rubrikatore, koje su slikali obično miniature,
4. tekst bez intervala,
5. nestašica interpunkcija,
6. nestašica brojka i oznaka stranica,
7. solidnost papira,
8. nestašica imena tiskara, i mjesta, gdje je knjiga tiskana i datuma. Osobito prve inkunabule bile su štampane ovako, jer su ih prvi tiskari znali prodavati, poput rukopisa.

Dakako da sve inkunabule ne imadu nabrojene znakove. Uza sve to malo vještiji poznavalac upoznat će inkunabulu na prvi pogled i razlučiti je od drugih knjiga.

Izvrstni poznavalac inkunabula Anton Einsle[2] u Beču napisao je uputu u bibliografiju inkunabula, koja mi se čini vrlo sgodnom pa ću je u kratko izcrpiti.

»Kod katalogizovanja inkunabula izpred svega dva su momenta, na koja treba da se pazi. To su oznake, koje treba, da se učine.

[1] Centralbatt f. Bibliothekswesen. Lpzg. 1892. IX. 175. str.

[2] Die Incunabel-Bibliographie, Anleitung zu einer richtigen und Einheitlichen Beschreibung der Wiegendrucke. Wien 1888. 8⁰.

a) o tiskanici kao takovoj, kao reprezentantu svoje vrsti (eksemplar izdanja).

b) o knjizi, koja pred nama leži napose (kao individiju).

Razumije se samo po sebi, (a) da ona svojstva, koja imade tiskano djelo kao takovo, vriede za sve iztiske iste knjige. To su u razporedu, koji sliedi br. 1. do 14. i 20., 21. točnije označeni momenti.

Svojstva pako, koja posjeduje iztisak (b) tiskanoga djela, koje se ima katalogizovati, pripadaju ovomu samomu i nijednomu drugomu ili možda tek još gdjekojem iztisku iste inkunabule. To su točke od 15. do 19.

Einsle spominje ovu 21 točku, na koju treba paziti kod popisivanja inkunabula ovako:

1. ime piščevo eventualna glavna rieč (Schlagwort),
2 naslov djela,
3. datiranje (mjesto, tiskar, godina),
4. format,
5. izdašnja kopija naslova, odnosno početni i zaglavni redci,
6. broj listova,
7. bilješka o signaturama, custodcima, oznaci listova,
8. justiranje, (kolumne, marginalije, figure, komentar),
9. broj redaka,
10. oblik tipa,
11. majuskule, minuskule, kratice (abbreviature) interpunkcija,
12. boja tiska, tiskarski ili knjigovežki znak,
13. umjetnička oprema,
14. bibliografska bilježka,
15. vrst papira, pergamena,
16. rubriciranje, koloriranje, miniature,

17. ručne rubrike,
18. vrst uveza,
19. kako je djelo uzčuvano,
20. riedkost, Editicio princeps, ciena,
21. povjestno-književne primjetbe.

Prije nošto počnemo opisivati inkunabulu, dobro je i uputno, da se posavjetujemo sa bibliografskim djelima, pak da se uvjerimo je li možda već ovo djelo gdjegod opisano. Naravno, da ne smijemo biti zadovoljni sa priličnom sličnošću opisa, već treba, da se dotične rieči posve točno slažu sa dotičnom inkunabulom. Budi nam dozvoljeno još neke obćenitije opazke, da se bolje protumači što je kazano. Želim progovorit o kolumnama, stranicama, signaturam i zaglavnim izrekama. Učinit ću to po Erschu i Gruberu (Allg. Encykl. Leipzig 1834.).

Kolumne, broj stranica, listova, brojke. Ako redci teku po čitavoj širini stranice, to se onda zove tisak po čitavoj širini à lignes entières, à longues lignes. Ako su pako stranice razdieljene u dvoje tako da u sredini strane ide po čitavoj duljini lista prosti prostor, to se zove inkunabula knjiga sa kolumnama. U foliju je potonje pretežno. U prvim inkunabulama ne ima oznake listova sa brojkama. M. de Marolles, Recherches sur l' origine et le premier usage des registres et de signatures. Paris 1783. tvrdi da je uveo prvi put oznaku listova sa brojkama: A Terhoernen u knjižici Sermo ad populum praedicabilis (Colon 1470. 4.) Označivalo se izprva samo listove (feuilles chiffrées). Oznake stranice počinju mnogo kasnije. Stranu lista, na kojoj se nalazi broj, nazivljemo čelom lista (folio recto) a drugu stranicu zadkom (folio verso). Izprva su rabili rimske brojeve. Arabske je prvi upotrebljivao Therhörnen u Kölnu (oko 1470.) ali još vrlo

nesavršeno. Leonard Hol u Ulmu poboljša ih, a Widman i Kacheloffen dovedoše ih do današnjeg oblika.

Signatura i Kustode. Signaturom (oznakom lista) zovemo oznaku, koju je tiskar odozdo na prvu stranu lista stavio, da kod uveza izbjegne smetnju. U starim knjigama rabili su zato slova alfabeta, pa ako je u knjizi više listova no što ima slova u alfabetu, to se umnaža broj slova, dok je moguće. Prva sjegurno poznata knjiga sa signaturom bila je J. Nidera: Praeceptorium divinae legis. Colon. J. Koelhof. godine 1472. fol. Knjige nedatirane sa signaturama ne mogu se dakle staviti u dobu prije 1472. Kustodama (réclames, catchwords, richiams) zovemo rieč, koja se nalazi pod zadnjom linijom jedne strane, te pokazuje na prvu rieč druge strane koja sliedi. Poraba je kustoda vrlo stara. Već se u rukopisima nalaze U tiskanim knjigama dolaze tek oko g. 1470.

Zaglavni redci, Naslov. Prve inkunabule neimadu naslova već na koncu zaglavne redke (data, Colophon) u kojima se obično spominje ime tiskara, mjesto i godina tiska. Često koje od ovih oznaka nema, često nema ni jedne. Poradi toga dolaze bibliografi u smetnju.

Podpuna sličnost tipova mogla bi biti dokazalom, kad bi bila istinita tvrdnja, da je jedan lievač slova bio samo za jednoga tiskara. U prvo je vrieme lievao svoja slova u ostalom tiskar sam, samo je mogao u svom učeniku naći oponašača. Znakovi i papir još su slabiji kriterij, jer su razni tiskari mogli dobit papira iz iste tvornice papira. Naslovni list počinje 1485. Često se nalaze mastne pogreške u završnim redcima. Tako n. pr. Reformatorium vitae morumque et honestatis clericorum imade na koncu svojih redaka g. 1444., (M. CCCCXLIV) a imalo bi da bude MCCCCXCIV.

Materijal. Tiskalo se je izprva i na pergameni, a poslije gotovo izključivo na papiru, jer je s množine knjiga pergamena postala preskupom. Razlikujemo 4 vrsti pergamene 1. Teleća, ta je na obe strane jednaka u foliju. Pergamena od mrtvorodjenih janjića vrlo je biela i tanka. Rabila se za mali format. Pergamena od janjića, koji su živili, na jednoj je strani vrlo biela i sjajna, ali na drugoj posijana modrim i crnkastim pjegama. Pergamene od ovaca na strani runa vrlo su ogavno žute. Tiskari njemački, francezki i nizozemski rabili su obično teleću pergamenu, talijanski pergamenu od mrtvoredjenih janjića. Papir je u inkunabulama vrlo jak i bio.

Za bibliografiju naročito pako za poznavanje zagonetnih inkunabula važno je pojedinu knjigu iztražiti u svezi sa njezinim piscem i dobom.

Inkunabula se ne smije promatrati samo iz vana a da neznaš sadržaja. To je bilo često kobno. Tako se je moglo dogoditi. da je ostala dugo neodkrita krivotvorina Fischerova, koji je korigirao brojke g. 1482. i pretvorio ih u g. 1460. u jednom eksemplaru, koji se nalazi u dvorskoj biblioteci u Darmstatu. Kad je Hessel pobliže promotrio tekst, došla je istina na vidjelo.

Tako se nije pazilo na smrt biskupa Sifrida cyrenskoga, na naslov quondam episcopus. Zato su i mogli njegovo djelo uračunati u Gutenbergove tiskanice. [1]

Treba, da još odgovorimo na pitanje, kako se može urediti sbirka inkunabula, kad nemamo mnogo novaca ni prostora. [2]

[1] Dr. Falk: Biographisches und Chronologisches zu mehreren Incunabeln. Centralblatt für Bibliothekswesen IX. str. 127.

[2] Zur Methodik des Sammelns von Incunabeln. Oesterr. Buchhändler-Correspondenz. Wien 1886. Nro. 41. 42.

Za skupljanje inkunabula eto stanovišta.

Posve nesistematsko sabiranje t. j. kad tko želi samo da sabere čim veći broj inkunabula, a da se na ništa drugo ne obazire, ne može se preporučiti ni najvećim bibliotekama ni najbogatijim ljudima i ako tako sabiranje ne izključuje sistematske obradbe i katalogiziranja Ipak se ne može poreći, da je takovo sabiranje u toliko ekonomičko, što se velike sbirke inkunabula još najprije i najjevtinije na taki način mogu dobaviti.

Za male i srednje sbirke treba ipak taj način posve odbaciti. Tko kod slabih sredstava ne pazi na riedkost, mjesto postanja, sadržinu itd. taj ne će složiti knjižnicu inkunabula već gomilu bibliografsku većinom nevrednih školastičkih knjiga.

A i ovdje vriedi, da se toliko nema paziti na velik broj već više na sadržinu.

Treba dakle postaviti sabiranju granice.

S tim ograničenjem nadaje nam se ujedno sam po sebi sistem za stvaranje, poredak, povećanje i katalogizovanje dobre knjižnice inkunabula.

Mi ćemo pokušati postaviti načela, koja treba, da ovdje imademo na umu. Razne metode sabiranja dopuštaju velik broj kombinacija

Mi možemo inkunabule sabirati s ograničenjem na:

1. datirane ili nedatirane tiskanice.
2. tiskanice u stanovitom jeziku.
3. stanovitoga kraja.
4. stanovite dobe.
5. stanovite književne struke.
6. tiskanice sa neobičnim sadržajem.
7. tiskanice, koje su od osobitog interesa po povjest tiskarstva.
8. tiskanice sa drvorezima.

9. iztiske bez grješke dobro uzčuvane.

10. tiskanice od osobite rjekosti.

11. tiskanice na pergameni.

12. tiskanice s umjetničkom izradbom u inicijalima.

13. zatiem u svakom slučaju treba, da uzmemo u obzir raznolikost 1. mjesto tiska 2. tiskara 3. tipova pojedinoga tiskara.

14. Napokon možemo da se ograničimo na prve tiskanice pojedinih mjesta i tiskara.

Dolazi pitanje: kakovi su katalozi nuždni za inkunabule? I tuj su bibliografi raznih i oprečnih mnienja. Spominjem razdiobu jednoga izkusnoga bibliografa, da se vidi, koliko taj kataloga zahtieva.

A. Nuždni katalozi.

1. abecedni glavni katalog, kao ceduljni katalog sa podpunim bibliografskim opisom svih knjiga;

2. topografsko-typografski katalog, po mjestima, gdje je štampana knjiga, po tiskarima i različnim tipovima. Tiskarska mjesta i gradovi mogu biti poredani ili abecednim redom ili geografski.

3. Kronološki katalog po godinama razvrstan;

4. realni katalog, po znanstvenim strukama isto onako, kako se stručni katalozi sastavljaju za novije knjige;

5. popis tiskanica sa slikama (drvorezana itd.)

*

B. Specijalni katalozi (poželjni).

1. Popis nedatiranih ili samo djelomično datiranih tiskanica;

2. popis knjiga neopredieljenih ili nepoznatog tiskara i mjesta;

3. jezični katalog, popis inkunabula po jeziku teksta;

4. popis knjige i tiskanica osobito riedkih i dragocienih;

5. popis tiskanica na pergameni;

6. knjige osobito umjetnički izkićene;

7. popis sadržinom osobito zanimivih knjiga;

8. Popis typografski znamenitih knjiga;

9. popis tiskanica od jednoga lista.

Za svaki ovaj katalog preporuča se, u koliko se to može, abecedni poredak u obliku ceduljnoga kataloga.

Kako se vidi, želi taj bibliograf tuštu tamu raznih kataloga. I ne ima dvojbe, da bi pojedinac sabirač, koji sabire inkunabule i ne ima ih odviše mnogo, mogao i zaista sve te kataloge učiniti.

Kod velike biblioteke s ogromnim dnevnim drugim poslovima sumnjam, da će ikada biti takovi katalozi u tolikom broju. Moje je duboko uvjerenje, da niesu niti potrebni.

Za popis inkunabula neobhodno su nam nuždna bibliografska pomagala. Od ovih spominjem samo neka najznatnija u sliedećim redcima.

Beughem (Cornelius á) Incunabula typographiae sive Catalogus librorum scriptorumque proximis ab inventione Typographiae annis, usque ad annum Christi M. D. inclusive, in quavis lingua editorum: Opusculum saepius

expetitum . . . Notísque historicis, chronologicis et criticis intermixtum . . . Amstelodami, apud Jo. Wolters. 1688. in 12°.

Maden. J. P. A. Lettres d' un bibliographe — 1. Serie Versailles Aubert 1868. — 2. Serie. Ibid 1873. — 3. Serie. Ibid 1874. 4—6 Séries Paris, Lerona. Ensemble 6. vol et atlas.

Prvi obći pregled podao nam je M. Maittaire: Annales typographici ab artis inventae origine ad a 1557. Hag. Com. 5. Tom. in 9. Vol. 4. k tomu Supplementum od 14. Denisa (Vindobonae 1789. 4°.) On nam je podao i sgodne primjetbe o tiskarima, piscima itd. Cielo djelo neima prave osnove.

Serna-Santander Dictionnaire bibliographique choisi du quinzieme siècle Bruxelles 1805.—7. 3. Vol. Ovo je djelo dobro za španjolske i nizozemske inkunabule.

Panzer S. W. Annalen der älteren teutschen Literatur Nürnberg 1788—1805. 4° 3 knjige.

Braun Pl. Notitia historico-literaria de libris ab artis typographicae inventione usque ad ann. 1500. impressis in bibliotheca monasterii ad S. S. Walricum et Afram Augustae extantibus (Aug. 1788—89.).

Panzer S. W. Annales typographici ab artis inventae origine ad annum M. D. Nürimbergae 1797—1797. Vol. I—V. 4°.

Hain L. Repertorium bibliographicum, in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum M D. tipis expressi . . . ordine albphabetico vel simpliciter enumerantur, vel adcuratius recensentur, sumptibus J. Cottae. Stuttgartiae 1826—1828. 2. Vol. u 4. toma 8°. Ovom djelu izdade suplemenat Copinger W. N. u dva svezka sa 13.000 brojeva.

Campbell, Annales de la typographie néerlandaise au XV. siecle. La Haye 1874—1884. 8⁰.

Brunet, Manual du libraire et de l' amateur de livres Paris 1860—65.

Graesse J. G. Th. Tresor de livres rares et precieux on nouveau dictionnaire bibliographique. Dresde 1859 do 1896. 6. Vol. et. suppl. 4⁰

Klemm H. Beschreibender Katalog des bibliographishen Museums. Dresden 1884. 8⁰.

Sasma je naravno, da su inkunabule pojedinih biblioteka često popisivane i da su izdane knjige o njima.

Nije davno, što je na primjer bibliotečni kustos u Krakovu Vladislav Wislocki izdao svoje djelo: Incunabula typographica bibliothecae universitatis Jagellonicae Cracoviensis inde ab inventa arte impremendi usque a 1500. Secundum Hainii »Repertorium bibliographicum« una cum conspectu virorum, qui libros olim habuerant, benefactorum bibliothecae, ligatorum Cracoviensium. Per ordinem alphabeti digessit W. 8⁰ (XXXIV. 634.S. n. fig.)

Djelo se to nalazi u sbirci: Munera saecularia universitatis Cracoviensis quingentesimum annum ab instauratione sua sollemniter celebrantis Vol. I—VIII. Krakov 1900. Sličnih knjiga o inkunabulama pojedinih sveučil. biblioteka imade dosta, mislim, dakle da ne trebam izticati razlog, zašto sam i ja sastavio ovo djelce.

Ako za sada i imade naša sveučilištna biblioteka u Zagrebu tek malo inkunabula, ipak ne škodi, da se i o njima piše. Možda će i ovo djelce potaknuti kojega dobrotvora, da priskrbi našoj jedinoj velikoj javnoj bibioteci i više inkunabula.

Meni bi velika radost bila, da je moj opis mogao biti mnogo veći.

Ako se naše inkunabule ne mogu mjeriti vriednošću svojom s onima drugih biblioteka, ipak se u našima nalaze i dvie prekrasne hrvatske knjige, kojima se možemo ponositi i pred stranim svietom. Jedna je prvotisak hrvatski, glasoviti naš glagolski misal 1483. a drugo breviar — jedini poznati podpuni iztisak — glagolski od g. 1493.

Opis inkunabula sastavio sam, kako se to danas zahtjeva po Hainu, te sam svagdje i citirao broj, koji ima dotična inkunabula u njegovom djelu. Izpravio sam svagdje Hainov opis u koliko nije točan, te sam i dodao neke popune. Mnoge inkunabule ovdje su prvi put opisane, a većini sam dodao povjestne i bibliografske bilješke.

Na koncu budi izrečena hvala velemožnomu g. sveuč. bibliotekaru Ivanu Kostrenčiću, koji je svojim trudom u ovo dvadeset i pet godina svoga bibliotekovanja u Zagrebu ove naše inkunabule sabrao, — a i meni dozvolio, da njihov popis ovdje objelodanim.

U Zagrebu na Uskrs 1902.

Pisac.

Opis inkunabula kr. sveuč. biblioteke u Zagrebu.

I. AUGSBURG.

Erhard Ratdolt, Augsburžanin

(1486.—1516.)

Erhard Ratdolt, rodjeni Augsburžanin, bio je najglasovitijim tiskarom svojega rodnoga grada, te se je odlikovao ljepotom i korektnošću svojih tiskanica. Izučiv svoju umjetnost štampao je izprvice u Mletcima, gdje se je dovinuo do zamjerne slave. Augsburžani, navlastito biskupi, pozivali ga u rodno mjesto, kamo je sbilja g. 1486. otišao. U svojim knjigama sam se nazivlje »vir sollers et nominatissimus«. Prije nego što je sam na svoje ime tiskao knjige, štampao je u Mletcima u zajednici sa Bernhardom Pictorom i Petrom Lösleinom (1476 —1478.) nekako u isto vrieme kad i naš zemljak Andrija Paltašić, Kotoranin.

Erhardt Ratdolt imade za nas Hrvate i zato svoju važnost, jer je za vrieme svojega putovauja u Mletcima štampao glasoviti breviar zagrebačke crkve od god. 1484., kojemu kolofon ovako glasi: Explicit breviarum sctum usum ecclesie Zagrabien magna cū diligentia reuisum & fideli studio emendatum p(er) venerabilem dnm Blasiū decretorū doctorem Archidiaconum de Kemlek & canonicū ecclesie Zagrabieñ. Impressū venetiis per Erchardū Ratdolt de augusta. Anno salutifere incarnatiois MCCCCLXXX. LXXXIIII. V. idus decembris.

Taj breviar štampan je po nalogu biskupa zagrebačkogn Osvalda, koji je dao i novce. Upravljali su pako izdanjem Gjuro de Bexin i Blaž de Kemlek, arhidjakoni i kanonici zagrebački. Taj breviar spominje i Panzer (III. 212. I. 817) i Hain (3954).

Ratdolt je štampao i glasovitu magjarsku kroniku Ivana Thwroza (1488). Umro je bogat g. 1528. u dobi od 85 godina. Ratdolt bio je prvi, koji je uveo posebne naslovne listove, zlatna slova i rennaisansna slova.

1. **Thomas a Kempis. Imitatio Christi, Augustae 1488.** 1. strana prazna. 2. strana: Tabule. Na listu 2.: Incipit liber prim9 Johãnis Ger | son cãcellarij parisiẽsis. De imitati | one xpi & de contẽptu omniũ vani | tatũ mundi. Na 12 listu (*sa sign. b 2*): Explicit liber primus. Incipit secũdus. L. 17. Explicit liber secũdus. Incipit tertius. Na listu 37. (*sa sig. e 3*). Explicit liber tertius. Incipit quartus. Deuota exhortatio ad sacrã corpis xpĩ Cõmunionẽ. Vox xpĩ. Na koncu, na 45. listu: Explicit liber quartus ꝛ vltimus | de sacramẽto altaris. Johãnis ger | son cãcellarij parisiensis de cõtẽptu | mũndi deuotũ ꝛ vtile opusculũ. Im | pressũ Auguste arte ꝛ impensis Er | hardi ratdolt viri solert. Anno dñi | M.CCCC.LXXXVIIj. Na listu 46. sliedi: Sequit tractatus de meditatio | ne cordis a. M. iohanne de gerson.

4° gotska p. 2 kolumne 41 redak, 47 lista. Majuskula, minuskule. Vide Zapf.: Augsburger Buchdrucker Geschichte V. I., p. 81. 4° (SM. 16. H. 15.)

Knjiga je, kako se vidi, izašla pod imenom Gersonovim, kojega su dugo smatrali piscem glasovitoga djelca: Nasljedovanje Krista, koje je doživilo iza biblije najviše izdanja i koje je i na hrvatski naš jezik ne jednom prevedeno.

Anna Rügerin

(1482.—1484.)

2. **Sachsenspiegel.** Na 1. 1a: CII Hie vahet an das Register des ersten buchs | über den sachsenspiegel C | Der erst Artikel | (V)On dem geystlichen und weltlichen schwert we | liches da höchst sey C | Der Keyser soll dem babst | *itd.*

Na str. 373a: CII Hye endet sych der sachsenspiegel mitt ordnung des rechten | den der erwirdig in got vater und herr Theodoricvs von bocks- | dorf bischof zu neunburg säliger gecorrigiert hat. Gedruckt vñ | volendt von Anna Rügerin in der keyserlichen stat

Augsburg | am ostermontag nächst vor Johannis. do man zalt nach Cristi | gepurt. M.CCCC.lyyyiiij. jar

fol; gotica, sa foliacijom, 36—38 redaka, 7 nebrojanih listova, 78 listova num., 8 list. nebroj. 76 l. num. 8 nebroj. 152 num. i 44 nebroj. listova, sa inicijalima u drvorezu.

* Hain 14077. SM. 16. G. 6.

U koži. Liepo uzčuvan tisak, koji potiče iz isusovačkog kolegija. Ana Rügerin bila je udova augsburžkog tipografa Tome Rügera, te je štampala samo dvie godine. Vrlo su riedke tvorevine njezine oficine i zato dragociene.

II. BASEL.

Johannes de Amerbach

(1478.—1518.)

Johannes de Amerbach. Taj glasoviti tiskar rodio se je u Reutlingenu u Švabskoj g. 1444., † 1514. Učiteljem mu je bio u Parizu Johannes a Lapide, on je neko vrieme radio u Kobergerovoj oficini u Nürnbergu. Bio je jedan od prvih, koji je latinicu rabio mjesto gotice, 1483. postade gradjaninom baselskim. On je jedan izmedju najotmenijih i najučenijih tiskara grada Basela. Njegov sin Bonifacij bio je učenjak i prijatelj Roterdamov.

3. **Ambrosius Sanctus.** Archiep. Mediolanensis Opera. 1492. Vol. 1. *Na listu 1 a* slika sv. Ambrozija u drvorezu sa napisom: Auctor operum sequentium. U samoj se slici čita: Scs Ambrosius Mediolaneñ | Eps : ecclesie doctor celeberm9. | *Iza toga 10 stihova. Na listu 1. b*: Librorum sancti Ambrosij episcopi | Basilee impressorū preuia annotatio *Na listu 2 a:* AD IMPRESSORVM EPISTOLA pisano po Joh. de Lapide.

fol got. i latinica. Listova 269.
Liep rubriciran primjerak u koži. Biblioteka posjeduje samo 1 vol., dok bi imala biti još dva. Svršava sa: Sancti Ambrosij episcopi oratio | secunda ad misse celebrationē pre- | parativa explicit. Hain 896. SM. 16. G. 7.

4. **Augustinus Aurelius Sanctus Psalmarum explanatio.** 1497. *Na 1. strani kao naslov:* Aurelij Augustini Pri | ma Quinquagena. *Na 2. strani:* In explanationē libri psalmorum Diui | Aurelij Augustini: prȩfatio incipit.

Na listu 104. svršava Quinquag. 1. *Na listu 105.:* Aurelij Augustini. Se- | cunda Quinquagena. *Svršava na listu 244. a. Na listu 245. a.* Aurelij Augustini Ter- | tia Quinquagena. *Na listu 380 a:* Post exactā diligentēq3 emendationē etc. Cōsummatū Basilee p magistrū ioannem de Ammerbach. Anno dn̄i M.CCCCxcvij. L. 381 a nasl. Principaliū sententiarum in explanatione | libri psalmorū diui Augustini Annotatio. *Na 426. listu:* Finis annotationum.

Folio, gotska pismena, sa signaturama 2 kolumne, 63 redka 426 listova.

Hain 1975. SM 16. G 4.

5. **Cassianus Johannes Eremita Scetensis.** D e i n s t i t u t i s C o e n o b i o r u m, d e o r i g i n e c a u s i s e t r e m e d i i s v i t i o r u m, d e c o l l a t i o n i b u s p a t r u m. B a s i l e a e 1497.

Na listu 1a sa sign. a: Disertissimi Joānis Ere- | mite qui Cassian9 dicit: in | duodecim libros de insti- | tutis cęnobiorū: 2 de octo | principaliū vitiorū reme- | dijs: ad Castorem ep̄m prę | fatio fęliciter incipit. T Eteris ins | trumenti itd. *Na listu 1b r. 36.* Explicit pręfatio. | Incipit annotatio capi- | tulo₄ primi libri de habitu | monachorum. *Na listu 79*: Explicit de spi- | ritu superbię liber | duodecimus | *Na listu 80a*: Prēfatio | focūdissimi Joannis Ere- | mitę qui Cassianus dicit: in decē collatiōes patrū i scy- | thica eremo comorātiū: ad | Leontiū episcopū & fratrē | Helladium: Pręfatio fęlici | ter incipit. *Na listu 80b*: Incipit collatio Abbatis | Moysi prima de monachi | destinatione & fine. | itd. *Na listu 241a s. 28.*: Collatio abbatis Abraam | de mortificatione finit | Expliciūt viginti quattuor | colationes sancto₄ patrum | conscripte ab Joanne eremi- | ta qui et Cassian9 dicit: Im- | presse Basileę per magistrū | Joannem Amerbach: Anno | domini. M. cccc. lxxxxvij | Deo gratias.

4° gotska pismena, sa signaturama, 50 redaka, 241 list raznovrstne veličine slova. Nerubriciran iztisak, dosta slabo sačuvan. U drvenim koricama. Ovu je knjigu posjedovao samostan: Hic liber est congregationis melitensis.

Hain doduše pod brojem 4564 spominje ovu inkunabulu, ali je vidio nije, te je zato nije niti pobliže opisao, te sam to ja ovdje učinio prvi put. (SM. 16. H. 38.).

6. **Philelphus (Johannes Marius).** Epistolarium. Basileae 1495. Na 1 strani naslov: EPISTOLARE MARII PHILELFI *Na listu 1 b— 2b.* Ordo contentorum in hoc utilissimo opere: | l. 3a (sa sig. a 3.): Ludouicus Mondellus ordinis minorum doctorq3 theo- | logus. Octaviano Vbaldino mercathelli dn̄o illustris | simi ducis Vrbini Germano dignissimo: doctorūq3 uiro- | rum Patrono. S. P. D. *Iza toga pismo koje na 5 l. a ima:* Parisij ter- | tio kalendas Maij. Millesimo quadringētesimo octuage- | simo primo. *Na listu 5 a odgovor:* Octavianus Vbaldinus: fratri Ludovico | Mondello doctori theologo. S. P. D. | *Na listu 5 b predzadnji i zadnji redak:* Urbini tertio Nonas Julij M.CCCC.lxxxj. *Na listu 6 a:* Marij philefi artium & utriusq3 iuris doctoris: equitis aura | ti & poētae laureati: ad religiosissimū patrem sapientemp3 | theologum Ludovicū Mondellū mediolanēsem ex sera- | phico minorū ordine praefatio in nouū epistolariū. | *Na listu 158 b.* Finit Epistolare Marij Philelfi elegantissimū: Basileae | per magistrū Joannem de Amerbach summa lucubratio- ne impssum: Anno nonagesimo quinto supra millesimū quaterq3 centesimū. *Na listu 159 a sedam distiha, koji počinju:* Qui cupis in paucis uersari: & multa uidere: | Hoc lege: quod Mariūs utile prompsit opus. | Vberius sacro nil dicas fonte Philelfi | Et nihil utilius opere esse putes. | itd. *Na listu 159 b:* REGISTRUM CHARTARVM.

U četvrtini, latinicom, 35 redaka, sa signaturama, 159 listova sa marginalijama. Nerubriciran iztisak slabo sačuvan.

Ova knjiga potiče iz biblioteke isusovačkoga kolegija u Zagrebu, kako je označeno na prvoj strani knjige. Hainov opis nešto sam dopunio.

Hain 12979 (SM. 16 H 36).

7. **Turrecremata** Johannes de Card. Sixti. **Expositio super toto Psalterio.** *List 1a (sa sign. a2):* () Eatissi | mo pa | trī2 clementissimo | dn̄o Pio secun- | do pontifici maximo Johannes de | Turrecremata Sabinensis episco- | pus etc. *l. 2a (sa sign. a 3) col. 2.* Psalmus

primus in quo | describitur ꝑcessus in bea | titudinem. *L. 123 a col. 2.*: Expositio breuis ꝛ utilis suꝑ | toto psalterio dn̄i Joh̄is de | Turrecremata Cardinalis. | Finit feliciter.

(Basileae, Johannes de Amerbach) 2°.
Hain 15689 Scherer 1433. (SM. 16 H. 9).
Nema označen nit tískar niti mjesto niti godina. Hain nezna tiskara. Sravni Scherrer 1433. gotska pismena, sa sign. 2 kom. 41 redak 124 lista, prvi list prazan, 3 razne veličine pismena.

Johanes — Bergmann de Olpe

(1494.—1499.)

8. **Brandt Sebastian Stultifera nauis 1497.** l. I. naslov Stultifera Nauis (*Izpod toga drvorez sa napisom*): Nauis Stultōrū. 1.4.9.1. *Izpod toga*: Narragonice ꝑfectionis nunq̄3 | satis laudata Nauis: per Sebastianū Brant: vernaculo vul- | gariq3 sermone & rhytmo ꝑ cūctor. mortalium fatuitatis | semitas effugere cupiētū directione|speculo|cōmodoq3 & | salute: proq3 inertis ignaueq3 Stultitię ꝑpetua infamia exe- | cratione & confutatione nuꝑ fabricata: Atq3 iam pridem | per Jacobum Locher|cognomēto Philomusum: Suęnū: in | latinū traducta eloquiū: & per Sebastianū Brant: denuo seduloq3 renisa: foelici exorditur principio. | .1497. | Nihil sine causa | **Jo. de Olpe** | *l. 1 b*: Narragonia latine facta | a Jacobo Locher Philomusi: Sueno | Eiusdē Epigrāma ad lectorem. itd. *Na listu redak 18.* Epistola Jacobi Locher Philomusi: Ad eru- | ditissimū virum Sebastianū Brandt: Juris consultum | & poetā argutissimū| preceptorē suū dilectissimū | Datum Friburgi. Kal'. februa|riis Anno domini. XVII| *l. III b* Carmē eiusdē: ad S: Brat. *Na listu 4a Rad. 24.* Sapphicon eiusdē philo-| musi: excusantis ingenii sui paruitatem | itd. *List 5 b*: Epigrāmą in Narragoniā | Jacobi Locher philomusi. ad lectores | itd. *Redak 25*: Ad Johannē Bergmanū de Olpe. Jacobi locher decatostichon | itd. *List 6. R. 7.*

Ad Jacobū Philomusum | subeūde pfectionis Narragonice: e barbaria in | latiale solum: exhortatio Sebastiani Brant | idt. *List 6 b R. 7.*: In narragonicam profectio- | nem Celeusma Sebastiani Brant | itd. *l. 7 a* ·Prologus Jacobi Locher | Philimusi: in Naragoniam Incipit. *l. 8 b*: Hecastichon in proludiū | auctoris & Libelli Narragonici. *l. 143.*: Epistola Jacobi Locher | Philomusi ad humanissimum fautorem suum. D | Johannem Bergmannū de Olpe. Archidiaconū | Grandisuallis: huius operis promotorem. | *l. 134 b*: Ad numeros suos ut | Johannem Bergmanum festine adeant. | *l. 145 (sa sign. c. i.)* Finis Stultifere | nauis. | NIHIL SINE CAVSA | OLPE. | *F 145 b*: Finis stultifere Nauis | Finis Narragonicę nauis per Sebastianum Brant | vulgari sermōe theutonico quondā fabricatę: atq3 | iampridem per Jacobum locher cognomento phi | lomusum in latinū traductę: perq3 prętactū Seba- | stianum Brant denuo reuisę: aplissimisq3 concor- | dantias & suppletionibus exornate: In laudatissi- | ma Germanię orbe Basiliensi nup opa & p moti- | one Johannis Bergman de Olpe Anno salutis nrę Millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo | Kalendis Martiis Vale inclyte Lector.

List 146 (sa sign. t. ii) Registrū stultifere Nauis. In fine: 1497. | NIHIL SINE CAVSA OLPE.

145 numeriranih i 3 neozn. lista, gotska i latinska slova, 30 redaka. Knjiga ima i marginalija i drvoreza 118 slike. Na naslovnom listu opazka: Haec est prima omnium editio. Opus rarissimum vide. Indicem Libr. Rar Bibl. Budensis Ova knjiga bila je vlastničtvo Josipa Poljaka svećenika dieceze zagrebačke još god. 1781. Zatim je prošla u posjed Adama Baričevića, a iza toga je bila svojina knjižnice Gajeve.

Velimir Gaj u svojoj knjizi: Knjižnica Ljudevita Gaja označuje za ovu knjigu pogriešno god. 1447. Zato ju i nazivlje vanrednim raritetom. Prije sam mislio da je to dosta obična pogrieška tiska ali sam se uvjerio da na knjizi posve liepo piše g. 1497. Bergman iz Olpe upravo je najviše poznat radi toga, što je prvi izdao Brandta (»Narrenschiff«) g. 1494.

Hain 3746 (SM. 16 G. 2) Hain ne ima ovako točno opisano, jer nije vidio ove inkunabule.

Nicolaus Keszler von Battwar

(1486.—1509.)

Nicolaus Keszler von Battwar. 1486.—1509. Rodio se je u Botwaru, u Würtenbergiji G. 1480. postade baselskim gradjanom 1496. majstorom od ključa 1500. poklisarom. Nije poznata ni godina njegova poroda niti smrti. Zadnju poznatu knjigu štampao je 1510. Misli se da je naštampao 70 knjiga. Mnogi misle, da je neko vrieme bio i načelnikom grada Basela.

9. **Guillermus s. Guilernius.** Postilla super epistolas et evangelia de tempore et sanctis et pro defunctis Basileae 1492. *List 1 a*: (P) Ostilla Guillermi Su | per epistolas et euāge | lia de tēpore et sanctis | Et pro defunctis. Drvorez *l. 2. a* (*sa sign. a 3 za a 2*): Incipit postil | la sup euāgelia. Et p'mo dnicalia sm sen | sum lralem iuxeta ocordātias euangeli- | starum. *L. 101 b*: Postilla super | euāgelia dnicalia; ꝛ sup euage | lia de sanctis sm sensum littera- | lem collecta explicit. Zatim *l. 1 a:* Postilla Guillermi super Epistolas et | Euāgelia de tempore et de sanctis deq3 | pro defunctis *l. 1 b*: () Itam bonam exi | tū beatū. Ego frat Guil- | lerm9 sacre theologie pfes | sor etc. *l. 59 a col. 2.*: Guillermi Postilla super episto | las et euangelia per totius anni | circulu3 currentia. Perq3 Nico- | laum **Keszler** Basilee impressa. | Anno ab incarnationis (*sic*) salutife | ro Milesimoquadringētesimo | nōagesimo secūdo. Kal. Octobr. | Explicit feliciter.

Hain 8279. (SM. 16. H. 13).

Ova knjiga imade originalne kožne korice sa željezom 4° gotska pismena, majuskule i minuskula, sa signaturama 2 kolumne, 47—50 redaka, 101 i 59 listova. U prvoj česti ima ksilografije. Na polak nerubricirani iztisak.

10. **Hieronymus Sanctus.** Epistolae et tractatus 1489. Vol. 1. *Na listu 1a nasl.*: Prima pars Epistola | rum beati Hieronimi. *Na listu 213.* Diui Hieronymi epistolarū

par- | tis prime volumen feliciter finit | . Vol. II. *Na listu 1a nasl.*: Secunda Pars Episto | larum beati Hieronimi. *Na listu 277 b.* (sa n. CCLXXI) iza tiskarskog znaka ima 20 stihova, u stihu 9 spominje se Nikola Kesler kao tipograf a u 17 stihu godina: Millequadrigentas octoginta numerabis | Cūq3 nouem spicis credito pressus erā.

Vol. I. 7 l. ne brojenih i 206 označenih. Vol. II. 6 l. ne num. i 271 num. Rubriciran iztisak. Obe česti u 1 knjizi u koži uvezane. Hain 8559. SM. 16. G. 8.

11. **Antoninus Marcus Florentinus:** Chronicon s. opus historiarum Basilene 1491.

Tom. I—III. nalaze se samo sumarija i registri u svemu 51 list. Početni redci tiskani su većim pismenima. Naslovi stranica. Rubriciran.
Hain 1161.

12. **(Jacobus de Voragine) Passionale sanctorum alias Lombardica historia 1493.** *Na listu 12 a.* Incipit passionale sancto4 que lombardi- | ca nominatur historia. Et primo de festiuitati | bus que occurrunt infra tempus renouatiōis | qu representat ecclesia ab aduentu usq3 ad na- | tiuitatem domini. | Legenda prima | *Na listu 180 b*: Explicit legenda lombardica Jaco- | bi de voragine ordinis p̄dicatorū ep̄i | ianuēsis als legenda sanctorum | *Na koncu* (sa oznakom CCXV.): Passionale sācto4 als Lōbardica historia | nūcupata. Impressu Basilee ꝛ feliciter sūma | ta p Nicolaū Kesler Sub anno domini M | CCCCXCIII die vero septimo men. februarij.

Tiskarski znak. fol. gotska pismena, 2 kolumne 56 redaka 207 list (iza 202 lista iztrgana dva lista a napried manjka 11 lista). Početni redci su većim pismenima. Rubriciran.

Hain ne ima te incunabule. Posjeduje ju i Bonnska sveuč. biblioteka. Voullieme Ernst: Die Incunabeln d. V. Univ. Bibl. zu Bonn Lpzg. 1894. SM. 16. G. 9.

13. **Exordio nel iudicio del anno sequente 1491.** *L. 1 a*: Exordio de Baldino di Baldini de Bologna nel iudicio de lanno se | quēte: cioie de lanno de la salute nostra.

1491. che comīciara a Marcio. *Na koncu*: Per me Baldinum de Baldinis Bononiensem ciuem: Anno salutis | nostre. 1491. FINIS.

4 neoznačena lista —, gotska slova, 36 redaka.
(SM. 16. H 26.)

III. BOLOGNA.

Platon de Benedictis

(1487.—1500.)

14. **Albertus Johannes Michael Carrariensis. De omnibus ingeniis augendae memoriae libellus. 1491.** *L. 1 a*: Johannis Michaelis Alberti carrariensis de omnibus | Ingeniis augēde memorie: ad prestātissimū | Virum Alouisium Menantem Inclyti Venetorum Senatus Se-| cretarium libellus foeliter incipit. *Na koncu:* FINIS. | Libellus de omnibus ingeniis augēde memorie foeliciter explicit. | Impressum Bononiae per me Platonem de benedictis ciuē Bono | nensem Regnante Inclyto Principe d. d. Johanne Bentiuolo se | cūdo āno incarnatōis dominice Mcccclxxxxi die. xxiii. Januarii.

4° latinicom, sa signaturom, 36—38 redaka. 12 listova. Nerubricirani, nevezani, iztisak.
Hain 426. SM. 16 H 30.

Ugo Rugerius

(1473.—1498.)

15. **Aristoteles. Libri octo Physicorum per Joannem Argyropilum e greco in latinum traducti. 1488.** *L.* I. (sign. ay): Incipit prologus de propositōibus vniversalibus |

Aristotelis. *Na koncu*: Finiūt propositiones | vniversales Aristotelis sū | ma diligentia emendate. | Impresse Bonōie studio- | rum matre per Ugonem | Rugeriū. Anno incarna- | tionis domini nostri ihesu | xpī. M.ccccIxxxvIII. die vero xv. aprilis. Registrum. A.b. c.d.e.f.g.h.i. Omnes sunt quaterni ex | cepto vltimo qui è de du- | abus cartis.

Znak tiskarev srce sa križem u srcu slova V. R.

4° gotska pis. 37 red. 67 list sa signat. Nerubricirani iztisak nevezan.

Hain neima. Ovaj iztisak spadao je kolegiju zagrebačkih Isusovaca, te je upisan u njihov katalog g. 1662. (SM. 16 H. 20.)

IV. BRESCIA.

Bernardin Misinta de Papia

(1496.—1500.)

16. **Maffeus Dialogus veritatis. 1496.** *List 1 a* (sa sign. a): Mafei negillaudensis dialogus ueritatis & philalites ad eustahiū | fratrem. Incipit feliciter. Philalites. | *Na listu 6 b*: Impressum Brixiae per Bernardinum de misintis de Papia anno | M.ccccIxxxxvi. die xii. Maii.

4° 6 lat. 40 redaka 6 listi. Majuskule i min. Inicijali štampani, la signaturama.

Hain nema. (SM. 16. G. 3.)

V. BRNO.

17. **Thurocz Johannes de. Chronica Hungariae.** (1488.) *Na 1 listu*: *slika*. *Na listu 2a sa sign a 2*): Ad egregiū dñm Thomā de drag ꝓsonalis p̄sen | tie serenissimi principis dñi Mathie: hūngarie: bohe- | mie regis Austrieq3 itd. Na listu 142a: Illustrissimor4 hungarie regis chronica In | inclita terre Morauie ciuitate Brunēsi lucu | bratissime impressa finit felicius. Anno sa- | lutis. M.cccc. l xxx.viij (ne kako Hain veli: M. cccc. l yyyviij) die xx. Martij.

Fol. pap. gotica, 36 redaka 1 prazni list iz vana, iz nutra drvorez, koji prikazuje tatarsku provalu u Ugarsku. Iza toga sliedi 167 listova sa 41 liepim drvorezom i mnogim liepim, crvenom bojom obojadisanim, inicijalima.

Hain 15517. Katalog Szecheny tom. I. p. 2. str. 455. Sa rukopisnim bilježkama, koje jedva da potiču od ruke Nikole Zrinskoga, kako to krivo opaža Bibliotheca Zrinyiana. Wien 1893. Knjiga je spadala u biblioteku Nikole Zrinskoga, pjesnika, koja je po odluci njegove preuzvišenosti g. bana grofa Khuena-Hedervarya kupljena za našu sveučilištnu biblioteku. Drvorezi su lahko kolorirani. Na koncu knjige u kojoj se još nalazi i: Institutoris H. Maleus maleficarum (Argent. Joh. Pryss (1487.) ima bilježka: Tavernicor. magister Camerar. etc. SM. 16. G. 11.

18. **Thurocz Johannes de Chronica Hungariae (1488).** Drugi iztisak, sa rukopisnim bilježkama. Iztisak nije rubriciran. Ima: Ex libris J. C. Draskovich. In Bibl. Zagr. 1826. Na 1. praznom listu nalazi se bilježka: Ex libris Ill. Dni Comitis Joannis Draškovics 22. xbr. 1712. SM. 16. G. 12.

VI. FORLI.

Jacobus de Benedictis et Guarini de Guarinis

(1495.)

19. **Ferettus Nicolaus.** De elegantia linguae latinae 1495. *L. 1a tit*: DE ELEGANTIA LINGVAE LATINAE SERVANDA IN | epistolis & orationibus componendis pręcepta | sumpta ex auctoribus ꝓbatissimis: | etiam de compositione omniū prępositionū latinarum | & earum signifi | catione | *L. 2 a* (sa sign. a ii) AD Illustrissimum Principem: & Exellentissimum Ducem | Octauianu de Riario: Illustrissimę: & Exellētissime D. Catheri | ne cuncta4 Sphorciadum prudentissime filium Liuiensium & | Corneliorum iustissimum dominum: Niolai Fereti Rauenatis | cōmentariola isagogica idest introductoria etc. *L. 2 b.* Illustrissimo ac excellentissimo Principi. D. Octaniano Nicola | us Feretius Ranennas grāmaticus ac rhetor minimus Salutem. *L. 3 a* (sa sign. iii): Nicolai feretti Ranennatis de structura seu ordine & iunctura | compositionis ornatę ad componendas epistolas liber primus | De tribus dicendi generibus | .

L. 29 b: FINIS. *List 30 a iza tri epigrama:* Opera & impēsa Pauli guarini de guarinis Foroliuiēsis & Joā | nis Jacobis de Benedictis Bononiensis Impressoris: & socii: | hoc opus est Impressum Forliuii: emendatum | uero per ipsum auctorem: ut apparet in | eius-

dem epistola: in fine secundi | libri: Anno fidei christianę | M.CCCC.LxxxxV. | XVI. Klēdas | Maii | REGISTRVM ABCDE | Omnes sunt Terni LAVS DEO.

4° sa sign. 40 redaka 30 listova. Hain 6973 ima posve krivo! (SM. 16. H. 31).

Bilježka u samoj knjizi pokazuje nam, da je ova knjiga bila jednoć svojina zagrebačkoga kaptola.

G. 1572. bila je vlastničtvom zagrebačkoga kanonika Andrije Beankina, a neko vrieme i Novoveščana Filipa Celinića (g. 1567.).

VII. LEIPZIG.

Arnold de Colonia

(1492.—1495.)

20. **Jacobus de Clusa,** de Erfordia s. de Paradisi Carthusiensis Erfordiae.

De arte bene moriendi. 1495. *L. 1 a tit.:* Tractatus Doctoris Ja cobi ordinis carthusiensis. De arte bene moriendi. *List 2 a (sa sign. A A aij)*: Tractatus Doctoris Ja | cobi ordinis carthusiensis. De arte bn̄ moriēdi. Capitulū pri. | ( ) Mnes morimur et quasi aque dilabimur in | terrā quae non reuertentur . . . *Na koncu:* Tractatus Doctoris Jaco | bi ordinis Carthu- | siensis de arte bn̄ moriendi. Impressus | Lipczik ꝑ Arnoldū de Colonia. Anno dm̄ M.CCCC.XCV.

4° gotska p. s. sign. 37 red. 27 list.
Hain 9340. SM. 16. H. 17.

VIII. MLETCI.

Venecija, kraljica mora, bila je u vrieme obreta tiska u velikoj moći. Baš oko g. 1450. razširila je svoju vlast nad Padovu, Vicenzu, Veronu, Feltre, Bassano, Belluno, Friaul, Bresciu, Bergamo i Cremu. G. 1473 dobi Cypar. Provala Osmanlija došla je Mlecima zgodno, jer ju je riešila byzantinskoga carstva i ugarskih i hrvatskih neprilika, te je mogla čvršći korjen uhvatiti u Dalmaciji i Istri. Ona je u doba obreta tiska bila pomorskom i trgovačkom velevlašću. Nije dakle čudo, da je u njezine zidine doskora ušao tisak, te se tuj tako udomio, da je već u 15. stoljeću bilo u Mlecima 200 tiskara i da je ondje štampano do tri tisuće raznih djela. Prvi tipografi grada Venecije bila su braća Ivan i Vendelin iz Speyera (Vindelinus et et Johannes de Spira). G. 1470. štampao je Ivan Augustinovo djelo: De civitate dei. U latinskim heksametrima na koncu ovoga djela hvale ga, da je on naučio Mlečane umjetnost tiska i da je samo tri mjeseca štampao, jer je umro.

Antonius Bartholomei.

(1476.—1486.)

21. **Hieronimus S. Episcopus Stridonensis Epistolae et tractatus 1476.** *2 knjige. Vol I L. 1 a (sa sign. A. 2)* ( ) Ibi Quidem Fidelissime Papa Laurenti ad scribendū | etc. *L. 149 b*: FINIS PRIME PARTIS. *L. 150 a (sa sign. 7)* ( )NCIPIT Tabula epistolarum | Beati Hieronymi presbyteri re | dactarum incertu3 ordinem ac di | stinctarum secundū materias per | Theodorum Lelium auditorem | apostolicum earum uidelicet tan

| tum quae in hoc secundo volumi | ne continentur. Nā prima pars tabulae altēri uolumini | praeponitur. *L. 154 a (sa sign. U.)*: ( ) EATI Hieronymi epistolas ad eru | ditionē christianā pernecessarias rerū | etc. 156 b: Ne uoluminis modum excederemus primum uolumē | conclusimus licet secundae partis principalis alii restent | tractatus qui altero uolumine cum tertia parte totius | operis continentur ubi et residuum tabulae perficitur. | Nam singulo volumini de his quae et in eo scripta sunt | tabulam coaptauimus. *Register. primae partis* Vol II. *L. 1 a (sa sign. a)*: ( ) Rius te Cypriae pbyteroruȝ studiosissime et de illo | etc. *L. 201 b*: Elegantissimas Diui Hieronymi Epistolas: Antonius | Bartolomei Uenetiis-Feliciter Impssit. M.cccc.Lxx. | vi. Die XXII mensis Januarii. | FINIS.

folio, gotska p. 2 kolumne, 68 redaka. Vol I. 156 list. Vol II. 251 list.
Hain 8556. (SM. 16. H. 43).

Pelegrinus de Pasqualibus de Bononia

(1482.—1494.)

22. **Maioranis, Mayroni s. Maroni Franciscus de.** Opus de laudibus Sanctorum. 1493. *U ovoj knjizi ne imade onih prvih 10 listova, koje označuje Hain. Knjiga počinje sa l. 11a sa sign. i str. 1.* Sermones de laudibus sanctor4 ꝛ do | minicales per totum annuȝ cū aliqbns | tractatib9 vtilimis (*sic*) pro predicādi officio p̄ | clarissimi sacre theologie doctoris illūina | ti magistri Frācisci đ Mayrōis ordinis | minor4 feliciter incipiūt | itd. *Na (str. sa krivim br. 241.) na koncu knjige:* CII Explicit preclarissimū opus de laudibus sanctor4 vtīllissimū (*sic*) cū nō | nullis tractatibus. Editū a clarissimo Sacre theologie doctore illu | minato magistro Francisco de Mayronis ex diuo minorum ordine. | Impressuȝ Uenetijs per Pelegrinūm de Pasqualibus Bononien̄. | anno dn̄i i 493 (*sic*) die uero xj. februarij in die carnis priuij.

Registr. Znak tiskarov, sa slovima PP. 4° gotska pismena, sa signat. i oznakom listova, 2 kolumne, 48 redaka, 10 po Hainu spomenutih nefoliiranih stranica ne ima naš iztisak.

On ima samo 246 listova ne, kako je na samoj knjizi upisano 241. Nije rubriciran i slabo je sačuvan ovaj primjerak.
Hain 10531. SM. 16 G. 10.

Bernardinus Benalius Bergomensis

(1484.—1534.)

23. **Abstemius Laurentius Libri duo de quibusdam locis obscuris.** *Na listu 1 a naslov*: Laurentii Abstemii Libri duo de | quibusdam locis obscuris. | *L. 1 b*: Laurentii Abstemii Maceratensis liber prior de nonnulis oui | dii in ibin locis male hactenus a commentatoribus inter | prętatis: & errore ualerii maximi in quadam historia | . *L. 2 a* (*sa sign. a ii*): Laurentii Abstemii ad Guidum Vbaldum magnanimum | ad inclitum Heroa: Vrbini ducem dominum suum colendū | praefatio in opus de obscuris erroribus. | *Na koncu:* Venetiis per Bernardinum Benalium | bez god.

4° lat. 29 red. 24 lista sa signaturama, nerubricirani iztisak. Nevezan. Hain 28. nije opisao ni vidio.
(Sm. 16. H. 27).

Simon Bevilaqua

(1485.—1500.)

Simon Bevilaqua ili de Sabis, Papiensis štampao je naizmjence u Vincenciji i Mletcima, poslije u Lionu i Coniju.

24. **Niger Franciscus De modo epistolandi.** *L. 1 nasl.* FRANCISCVS NIGER DE | MODO EPISTOLANDI. | *L. 2* (*a sig. a ii*) Opusculum scribendi Epistolas Francisci Nigri incipit foeliciter | Franciscus Niger: Venetus: Doctor: clarissimo viro: Jacobo geroldo. Styro | Cnitelfeldensi: Patauini Gymnasii Moderatori ex-

cellentissimo: Ac utriusq3 uirtutis cultori Foelicitatem. | *Na svršetku:* Impressum Venetiis per Simonem | papiensem dictum Beuilaqua. | *s. a.*

4° latinica 40 redaka, 32 lista. Majusk. i minusk. Početna slova štampana.
Hain nema. (SM. 16. H. 34).

25. **Augustinus Moravus** Olomucensis Prepositus. De modo epistolandi. 1495. *List 1 a tit*: AVGV. MORA. DE MODO EPISTOLANDI CVM NON- | NVLLIS EPISTOLIS QUAM PVLCHERRIMIS. *L. 2 a* (*sa sign. A*): Opusculum (?) componendarum epistolarum familiarum Augustini mo | raui Olomucensis decretorum atq3 Artium liberaliū doctoris: ad Hen | ricum Ofeuen Decanū glogouiensem: & canonicū Vratislauiensem. *L. 15 a*: FINIS. *L. 15 b*: *iza nekih stihova:* Venetiis per Simonem bevilaqua | Papiensem idibus ianuarii | M.CCCC.XCV.

4° latinicom, sa sign. .0 – 41 redak, 15 listova. Nerubricirani iztisak.
Hain 11615. (SM. 16. H. 28).

Matheus Capsaca Parmensis

(1482.—1495.)

26. **Niger Franciscus. Modus epistolandi. 1492.** *Na Ia nasl.*: FRANCISCVS NIGER DE | MODO EPISTOLANDI | *List 2a*: Opusculum scribendi Epistolas Francisci Nigri incipit | foeliciter | Franciscus Niger: Venetus Doctor: clarissimo uiro: Ja | cobo geroldo: Styro Cnitelfeldensi: Patauini Gymna | sii Moderatori excellentissimo: Ac utriusq3 uirtutis culto | ri Foelicitatem. *L. 32 a*: Opusculuш (*sic*) hoc de scribēdi epistolas ratione q̊ diligentissime emendatū: Arte | & impensis Mathei Capsacae Parmensis: Impressum est. | Anno dominicae incarnationis. M. cccc.lxxxxii. Tertio nonas Augusti | Venetiis.

4° latinicom sa sign. 40 redaka, 32 lista sa inicijalima. Hain je vidio defektni iztisak sa 31 listom, te on sam naslućuje da fali 1 list. Mi smo ga opisali.

Bilježka u knjizi kaže: Sum ex libris Andrea Beankin Archid. Canon. Capit. Zagr. Anno 1615.
Hain 11867. (SM. 16. H 20).

Bernardin de Choris de Cremona

(1491.)

Štampao je neka djela sa Simonom de Luere.

27. **Petrus Ravennas.** Phoenix seu de artificiosa memoria. 1491. *List 1a tit.*: Foenix Dn̄i Petri Ravēnatis Memorie Magistri. *L. 2a* (*sa sign. ati*). Artificiosa Memoria Clarissimi Juris Vtriusque Doctoris | & militis domini Petri Ravēnatis Jura Canonica ordi | naria de sero legentis in Celeberrimo Gymnasio Pata | uino in hoc libello continetur. *List 166.* Bernardinus de Choris de Cremona Impressor dele- | ctus Impressit Venetias (*sic*) Die X. Januarii, M. ccccxci.

Tiskarski znak B. C. 4° latinicom, sa signaturama, redaka 28 do 29, listova 16. Majusk. min. Nerubricirano.
(Hain 13697). SM. 16. H. 24.

Johannes et Gregorius de Gregoriis

(1480.—1516.)

Johannes et Gregorius de Forlivio fratres. Braća štampahu svoje knjige sve do g. 1516. zajedno. Iza ove godine podpisao je samo Grgo.

28. **Boethius Annius Manlius Torquatus Severinus.** Opera 1492. *List 1 a nasl.*: Hęc sunt opera Boetii quę in hoc volumine continentur | In porphyrii Isagogen a Uictorino translatam ęditio prima.... | In cathegorias Aristotelis de interprętatione ęditio prima. | In eundem librum de interprętatione editio secunda. | De divisionibus liber vnus. | Ad cathegoricos syllogismos introductio | Commentariorum in Topica Ciceronis libri

sex. | De differentiis Topicis libri quattuor. | De sylogismo cathegorico libri duo. | De syllogismo hipothetico libri duo. | De trinitate libri duo. | De hebdomadibus liber vnus. | De unitate 2 vno liber vnus. | Contra euthichen: ꝛ Nestorium de duabus naturis: ꝛ vna persona | christi liber vnus. | De Arithmetica ad Patritium simmachum libri duo. | De Musica libri quinq3. | De Geometria libri duo. | Dę philosophię consolatione libri quinq3. | De scholarium disciplina liber vnus. *L. 1 b tab. koje svršavaju na listu 26. List 3 a (s. sign. A e n 1)*: Anitij Severini Boetij viri | clarissimi in Porphyrij phenicis Isago | gen a Uictorino translatam cōmentariorū | editio prima. *L. 157. a nasl.*: Arithmetica Geometria et Musica Boetii *L. 157 b.*: (| Incipiunt duo libri de Arithmetica anitij mantij se | uerini Boetij *etc. L. 158 a (sa sign. aa 2 et n 156.)*: (| Prohemiū in quo diuisio mathematicę. Cplm. I. *L. 222 a*: (| Uenetijs Impressum Boetij opus p. Joāne3 ꝛ Gregoriū de Gregorijs fratres fęlici exitu ad finē usq3 pductu | accuratissimeq3 emēdatū Anno humane restaurationis | 1492. die 18. Augusti. Augustino Barbadico Serenissi | mo Uenetiarum principe Rem. pu. tenēte. *Regist. Na listu: 223 a naslov*: Boetius de consolatione. *L. 224 a (sa sign. 2)*: (| Incipit tabula super libris Boetij de consolatiōe phi- | losophie sm ordinē alphabeti. *Expl. l. 226 b. L. 227 a (sa sign. A et u 160.)*: (| Eximij praeclariq3 doctoris Thome super libris Boetij | de consolatu philosophico commētum feliciter incipit. *L. 228 a (sa sign. A 2 et n. 16 i.)*: Auitij (*sic*) Manlij Torquati Seuerini Boe | tij Ordinarij Patricij viri exconsulis de cō | solatiōe philosophię liber primus incipit. *Sliedi l. 291 b. lib. de scolarium disciplina. Na svršetku: 4 disticha*: Diui Seuerini Boetij de consolatione: | necnon de scolariū disciplina mellifluis operi | bus: cum sancti Thome super vtroq3 cōmen- | tarijs: in hoc eodē volumine. | Impressus venetijs per Joannē de Forli- | uio et Gregorium fratres. Anno salutis. M | ccccIxx. xxI die xxvj mensis Martij.

Fol. got. 2 kol. 70 l. ne num. 220 list num. 4 l. ne označena 92 l. s brojem 160.—250. (n. 162. i 163. dva puta).
Hain 3351. (SM. 16. II: 7.)

29. **Michael de Carchano Mediolanensis.** Sermones quadragesimales de decem praeceptis 1492. *Na listu 227 b. col. 2.*: Expliciūt sermones quadragesimales de | deceȝ preceptis decalogi fratris Michaelis | de Mediolano ordinis mino4 obseruantic (*sic*) | Impressi Uenetiis per Joānē ꝛ Gregoriū | frēs de gregorijs Anno salut. M.cccc.xcij.

Tiskarski znak sa pismenima ZG.
4° 227 num. 5 ne num. listova, zadnji list prazan sa sign. U brojenju stranica više pogrješaka. Rubriciran iztisak. Uvez od kože sa kopčom od mjedi.
Hain 4504. SM. 16. G. 13.

Johannes de Colonia et J. Manthen de Geretzem

(1473.—1480.)

30. **Vallerius Maximus Factorum dictorumque memorabilium** lib. IX. 1474. *Na 1 a listu ništa. Na 1 b.*: VALERII MAXIMI DICTORUM ET | FACTORVM MEMORABILIVM RV | BRICAE. *Na listu 3 a* (*sa sign. a 3*): Valerii maximi factorum: ac dictorum memoralium (*sic*) liber ad | Tiberium Cęsarem Prologus. | URBIS Romę exteraumqȝ (*sic*) gentiū facta si | itd. *Na listu 163 a*: Extat hic Finis Valerii maximi peroptime emendati: ꝑ cura | diligentiqȝ ꝓuisione Impressoribus Venetiis expositus fuit | per Johānem de Colonia agripinensi ac Johannē Māthen | de Gherretshem: ꝑ una fideliter uiuentes eosdē īpressores ad | hoc duxerūt. M.CCCC.LXXIIII.

4° Majuskule i minuskule, sa signaturama, 34 redka, 163 lista. Rubriciran iztisak. Hain ima u opisu više pogrješaka, tako veli d i c t o r e m mjesto d i c t o r u m i zatim C e s a r u m umjesto C e s a r e m. Naš iztisak je vrlo liepo sačuvan, a potiče iz biblioteke Gajeve, u koju je ušao iz biblioteke Adama Baričevića, kako dokazuje Exlibris: EX Bibliotheca Adami Aloysii Bari-

chevich 1802. Njemu je pako poklonjena ovom posvetom: Adm. Rñdo & Clarissimo Viro Adam Barichevich in Amicitiae & Gratitudinis tesseram offert P. F. C. W. F. u starije doba bila je knjiga vlastničtvo samostana kako dokazuje bilješka: Conuentus Neostadiensis.
Hain 15776. SM. 16. G. 14.

Peter Löslein de Langenzen

(1476.—1483.)

Bio je izprvice do god. 1480. drug Ratdolta i Bernarda Pictora. Domovina mu je sigurno Njemačka i to Langenzen kod Nürnberga. Samostalni radovi ovoga tiskara vrlo su riedki.

31. **Thomas Kempis.** *Prva strana prazna. Na drugoj*: Tabulę capitulor ī libros sequētes. | *Na 3 listu (sa sign. a)*: Incipit liber primus Johannis | Gerson cancelarij parisiensis | de imitatione xpi ꝛ de contemptu | omniū vanitatū mundi Cap. 1. |

Na koncu: Explicit liber quartus ꝛ vlti | mus de sacramento altaris. | Johannis Gerson cancelarij | parisiensis de contēptu mūdi | deuotū ꝛ vtile opusculū finit | M.cccc.lxxxiij per Petrum | löslein de langencen alemanū | Venetijs felicit impressum | Laus Deo.

4° 39 redaka, 2 kolumne, sa sign. Prva tri lista rubricirana drvene korice.
Opazka na knjizi kazuje da je ta knjiga kupljena u Rabu od Gian Tomaso-Gržinića (Galzigna). U samoj pako knjizi piše: Iste liber est monasterij s̄cri saluatoris de venetijs.
(SM. 16. H. 16.)

Bonetus Locatellus

(1486.—1500.)

32. **Appolinaris Cremonensis. Expositio in primum posteriorum Aristotelis 1496.** *Na 1 a listu naslov*: Expositio Appollinaris offredi | cremonensis in libros de aīa. | Questiones subtilissime eiusdem | super eosdem libros de aīa. | *Na listu 1 b*: Prologus | (Appollinaris Offredi cremonēsis sua tempestate Il | lustris ꝛ Phi-

losophi ⁊ Medici prefatio in libros Arist. | de aīa ad Illustrissimū Philippū mariam Mediolani | Ducem ⁊c. feliciter incipit. | *Na listu 2. sa sign. A 2.* Liber | (Appolinaris Offredi cremonēsis expō Luculentissi | ma in libros Aristo. de aīa feliciter incipit | *Na 10 listu*: (Explicit textus primi libri de anima | *Na listu 49 sa sign. AA.*: (Appolinaris Offredi cremonēsis clarissimi phi ⁊ me | dici qōnes in libros Aristo. de aīa incipiunt feliciter | Bono4 honorabilium notitiam opinātes itd. | *Na 165 listu.* (Et sic est finis qōnis ⁊ ɔūr toti9 operis. Impressi Ue- | netijs per Bonetū Locatellū mādato ⁊ expēsis nobilis | Uiri Dn̄i Octauiani Scoti ciuis modotiensis. 1496. | quarto idus septembris. Ad laudē oīpotetis dei. Amē. | Infrascripta est tabula questionum Libri de anima. | Questiones primi libri sunt nouem itd. *Na listu 166 b. u 2 kol. 34 redku: Registrum. Na koncu nalazi se tiskarski žig Oktavijana Skota.*

U foliju, gotskim pismenima, sa signaturama, majuskulama i minuskulama, drvorezima i geometrijskim figurama. Inicijali tiskani sa drvoreznim slikama. 2 kolumne, dvostruka oznaka listova brojkama i to od 2—48 lista i opet 1—117.
Hain ove knjige ne ima (SM. 16. H. 5.)

Ta knjiga potiče iz knjižnice zagrebačkih častnih otaca Isusovaca. Bilježka na prvoj strani kaže: Collegij Zagrabiensis Soc̄tis IESV. Catalogo Inscriptus 1662. Iztisak je izvrstno sačuvan kao da je još nov. SM. 16. G. 15.

Aldus Manutius

(1494.—1515.)

Učenjak i tipograf prvoga reda. Njegova je porodica došla na glas kao porodica najglasovitijih talijanskih tipografa. Aldus Manutius bio je utemeljiteljem tiskarske kuće. On je izdao 9 raznih grčkih, 14 latinskih djela i 3 hebrejska. Njemu pripisuju izum kurziva zv. Italique. Izdao je 28 editiones principes t. j. prvih izdanja grčkih klasika. Učenjački mu glas povećaše latinska i grčka gramatika, te grčki rječnik.

33. **Politianus Angelus. Omnia opera et alia lectu digna 1498.** L. 1a nasl.: OMNIA OPERA ANGELI Politiani, et alia | quaedam lectų digna, quorum nomina in se- |

*

quenti indice uidere licet. *L. 1 b:* Aldus Manutius Romanus Sannuto Leonardi filio patritio | Veneto. S. P. D. *L. 2. (sa sign. aii) tab. eorum, quae in hoc vol. continentur. A to jest: Epistolarium libb. XII. Praefatio in Carinidem Platonis et graeco in latinum. Misscellanea. Herodiani historia e graeco in latinum. Enchiridion Epicteti Stoici e graeco in latinum. Defensio pro Epicteto ad Barth. Scalam. Alex. Aphrodisaei Problemata e graeco in latinum. Plutarchi Cheronei amatoriae narrationes e graeco in latinum. Lamia Panepistemon. De ira ad Laurentium Medicem. Praefatio in Homerum. Praefatio in Quintilianum et Statii sylvas. Praefatio in Suetonium. Oratio pro Oratoribus Senensium ad Alex. VI. P. M. Oratio pro oratoribus Florentinorum ad Alphonsum Reg. Siculum. Oratio pro eisdem ad eundem. Oratio pro Praetore Florentino* ad dominos Florentinos. Athanasii opusculum in *psalmos e graeco in latinum. Dialectica. Praelectio in Persium* Nutritia Sylva. Epicedion in Albieram. Liber epigrammatum graecorum. *L. 3 a (sa sign. aiii).* ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM. LIB. PRIMVS. L 157a (sa sig. A.): ANGELI POLITIANI MISCELLANEORVM CENTV | RIAE PRIMAE AD LAVRENTIVM MEDICEM | PRAEFATIO. *L. 231 b:* FINIS. *l. 232 i 233. nema. l. 233 b. A Politiani ep. ad Andream Magnaninam suum. l. 234. a (sa sign. Lii) incipit Herodianus L. 292 b:* — FINIS. *l. 293 a (sa sign. S.)* Epicteti enchiridion. *Iza toga druga djela. l. 254 b. na koncu predgovora k Homeru:* DIXI. *L. 355 a (sa sign. aa):* ANGELI POLITIANI ORATIO SVPER FABIO QVINTILIANO ET STATII SILVIS. *L. 450 b.* Finis graecorum epigramatum | Venetiis in aedibus Aldi Romani mense Julio MIID. Impetravimus ab Illustrissimo Senatu Veneto in | hoc libro idem quod in aliis nostris. *L. 451 et 452. a registr. i Monodia* in Larentium Medicem.

folio, sa sign. 38 redaka, 452 lista.
Hain 13218. ali obilježuje krivo g. M | D. (SM. 16. G. 5.)

Hieronimus Paganinus de Pagininis (Brixiensis)

(1485.—1518.)

34. **Gregorius Magnus Papa**. L. 1a. nasl.: Pastoralis sancti Gregorij pape. 1492. L. 1 b: Incipit tabula capitoloruȝ libri | pastoralis sancti Gregorij pape. L 2 b: Incipit prologus pastoralis | sancti Gregorij pape. L. 3a (sa sig. A iij): Incipit liber beati Gregorij pa- | pe: qui dicitur pastoralis. L. 55b: Ad laudem dn̄i nostri Jesu xp̄i: ac omniū sanctorum ⁊ sanctarum: | Liber pastoralis sctī Gregorij pa- | pe: quem ad Joannem Rauenne | archiepiscopum conscripsit: ⁊ ma- | gnus Anastasius postea de latino | in grecū transtulit explicit feliciter. | Uenetijs per Hieronymū de Pa- | ganinis Brixiēseȝ follicite & ad in- | star emēdatissimi exēplaris impres | sus. Anno domini imillesimo *(sic)* qua | dringentesimo nonagesimo secun- | do. Idibus decembris.

4° gotska slova sa sign., 2 kolumne, 37 redaka ima samo 54 lista umjesto 55, kako Hain označuje.
Defektno. Hain 7986.
SM. 16. H. 40.

35. **Gregorius Magnus Papa**. Dialogorum libri quatuor 1492. *List 1a slika sv. Petra:* Tu es Petrus. *U nutri:* Sicut Petrus apostoloꝝ princeps in ecclesia dei pre- | fuit: sic postmodū Gregorius: Qui quidem pro mercede | glorie celestis īmarcessibillem coronam reportantes: nobis | scripta bene viuēdi exēpla reliquerunt: vt infra Gregorij | sermo dyaloqus probat. *L. 2 a* (sa sig. Aij): Incipit Tabula dyalogorū san | cti Gregorij pape. *L. 4 a*: Explicit tabula. *L. 5a* (sa sign. a) Eximij doctoris sancti Grego | rij pape: de viris sanctiș & miracu | lis que fuerūt facta tēporibus suis | dyalogorū Liber primus incipit. *L. 79 b*: Beatissimi Gregorij summi pontificis opus | dyalogū: *(sic)* certa q̄daȝ ⁊ mirāda miracula: a dn̄o | deo nostro ad preces sanctorum facta: necnō ⁊ | multa presentis ⁊

future vite exempla perlucide | tractans: que tanto nos ad bene beateqȝ viuen- | dum inuitāt: quāto ipsum autorem felici beati- | tudine ꝑfrui cernimus: feliciter clauditur. Ue- | netijs ꝑ Hieronymum de paganinis brixiēsem | Anno incarnatioīs dnice Millesimo quadrin- | gentesimo nonagesimo secūdo: Idib9 nouēbris.

Regist. 4. 9 gotski 2 col. 37. r. 79 list. sa sign. Nerubriciran iztisak. Trošan.

Hain 7963.

SM. 16. H. 39.

Andrija Paltašić, Kotoranin

(1476.--1492.)

36. **Gellius Aulus. Noctes Atticae.** L. 1 a (sa sig. aii): AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII | LIBER PRIMVS | *L. 181 a:* AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMENTARII | FINIS: IMPRESSI VENETIIS PER ANDREAM IACOBI CA | THARENSEM. M.CCCC.L XXVII ANDEA VENDRA- | MENO DVCE VENETIARVM INCLYTO. *L. 181 b i 182 a prazno. L. 182 b:* AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMENTARII | CAPITVLA PRIMI LIBRI. Svršava l. 197 a riečju: FINIS f. Latinica 36 l. 197 ff.

Hain 7520. (SM. 16. G. 7). SM. 16. G. 16.

Ima i grčkih slova.

Andreas Catharensis nije nitko drugi već naš Andrija Paltašić Kotoranin. Tipograf na glasu došao je god. 1470. u Veneciju, gdje je izdavao razne knjige, medju ostalim djela Marka Tulija Cicerona (1473.[?]), Kornelija Tacita (1476.). Godine 1478. sdružio se je sa Dobrom Dobrićem (Bonino de Boninis) iz iz Dubrovnika, kako se vidi iz ovih rieči: Lactantii Firmiani de divinis institutionibus adversus gentes. Venetiis per Andream de Paltasichiis Catharensem et Boninum de Boninis 1478 fol. To je po svoj prilici jedino mletačko Dobrićevo djelo, jer taj je već g. 1480. otišao iz Mletaka. G. 1481. izdaje u Ve-

roni, a g. 1483. nalazi se već u Brescii. Poslije kažu da je bio drugarom Oktavijana Scota, Niemca.[1]
Čudim se, kako je mogao H. Klemm napisati o ovomu prvaku: »Ein nur wenig bekannter Typograph, der bloss zwei Jahre in Venedig druckte und dessen wenige Werke, die auf unsere Zeit gekommen, sehr selten sind.[2] Isti nazivlje izdanje: »Diodori Siculi: »Bibliotheca seu historiarum priscarum libri IV.« prvim, vrlo riedkim tiskanim djelom Paltašićevim, ali to ne odgovara istini. Iz hrvatskih krajeva bili su u Mletcima tiskari uz Paltašića još Dobriša Dobrić, Juraj Dalmatin (1482—1483) i Bartol de Pelusio (Palušić) iz Kopra u Istri (1498).
Život Paltašićev opisa Kukuljević u svom Sborniku umjetnika (Zagreb 1858) str. 330.
Paltašić podpisivao se je još i: de Paltascichis, Palthascichiis, Andreas, Jacobi, Andreas quondam Jacobi, de Catharo, Chataro, Catthara, Catharensis, Katharensis.
Hain spominje ove knjige, koje su kod njega štampane:[3]
1476., pr. Kal. Febr. (51 Jun): Diodorus Siculus * 6189.
1477.: Gellius noctes * 7320. — Non Jun. (5 Jun): Aurelius Victor. 2136. — 21. Jul.: Albertus de Saxonia, tract proportionum * 583 (anni nota M CCCC XXX LVII.
1478. 20. Apr.: Diurnale 6288. — 20. Aug.: Cicero, de oratore. 5102.
1482. 6. Jul.: Mamotrectus * 10562.
1484.: Biblia ital. 3154.
1485. 3 Id. Febr. (11. Febr.): Missale Romanum * 11387. — 21. Apr. Antonius, summae theol. p. III * 1257.
1487. 18. Jun.: Cicero, epistolae familiares 5194. 5. Id. Nov. (9. Nov.): Terentius * 15415. — 1488. 18. Kal. Jan. (1487. 15. Dec.): Tartellius, de orthographia dictionum e graecis tract. * 15571.
1488.: Ovidius, Heroides 12180. — Kal. Febr. 18. Kal. Jan. (1486. 15. Dec.) Catullus Tibullus Propertius. * 4762. — 24. Mart.: Juvenalis 9701. — pr. Id. Ma: Cicero epistolae familiares 5195.
1490.: Bartolus lect. super p. I. codicis 2513. 7. Maii 15. Julii id. lect. sup. p. I. et II. digesti veteris 2575. * 10562 impensis Oct. Scoti de Modeotis impresum.
Paltašić i Dobriša Dobrić u zajednici:
1478. 12. Marta: Lactantius * 9813.
Paltašić i Johannes de Leodio:
1483. 27. Jul.: Alex. Gallus, doctrinale. 745a.

[1] Ljubić: Dizionario biografico degli Uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856. str. 234.
[2] Klemm Heinrich: Beschreibender Catalog des Bibl. Museums. Dresden 1884. str. 292.
[3] Sr. K. Burger: Ludwig Hains Repertorium Bibliographicum Register. Lpzg. 1891.

Peregrinus de Pasqualibus de Bononia

(1482.—1494.)

37. **Gregorius Papa.** Homiliae de diversis evangelii lectionibus. 1483. *1. strana je prazna, na 2. nalazi se:* Index primi libri homelia⁴ bea | ti Gregorij pape. *Na 2. listu:* svršava kazalo. U 21. redku počinje: Incipit epistola beati Grego | rij pape vrbis rome missa ad lau | rimitanum episcopum. | *Na 3. listu* (sa signaturom aa): ( ) N illo tpe: Dixit iesus discipu | lis suis. Erunt signa in sole ꝛ lu | na ꝛ stellis itd.)
Ova je inkunabula defektna te ne ima konca, ima samo 107 lista, a morala bi imati po Hainu 109 listova. Konac dakle i oznaka tiskara i mjesto posve manjka, ali ne ima sumnje, da je to ista knjiga, koju ima Hain pod br. 7951, te je tiskana u Mletcima kod Peregrina de Pasqualibus dana XIIIj marta 1483. 4° Pismena gotska, papir, sa signaturama, 2 kolumne 38 i 37 redaka. Knjiga je prije bila vlastničtvo Franje Božića u Trnjanima. Hain 7951.
(SM. 16. H. 41.)

Johannes Petrus de Quarengis Bergomensis

(1492.—1500.)

38. **Aeneas Sylvius** poslie Pius II. papa. Historia de duobus amantibus cum multis epistolis 1497. Na 1. listu Siluii Enee Poete qui postea | summi Pontificatus gradū ade- | ptus Pius est appelatus. Hysto- | ria de duobus amātibus cū mul | tis epistolis amatoriis ad maria- | nū compatriotam suū. Feliciter. | Incipit. *Na koncu:* Vale Libellus Ornatissimus elegā | tissimusqꝫ Enee nec Siluii: poe | te Senensis de duobus amātibꝰ | Impressum Venetiis per Magi- | strū Petrū Bergomensem Impen- | sis Dn̄i Baptiste de Sesa Medio | lanēse sub anno Dn̄i. M.CCCC.LXXXXVII. Mēsis Martii die X. FINIS. Insignij tiskarov.

4° latinicom 2 kolumne 40 redaka 16 listova, sa signaturama, nerubricirani primjerak.
Ove knjige Hain nije vidio, zato je niti ne opisuje točno, kako je ovdje učinjeno.
Hain 240. (SM. 16. H. 23.)

39. **Eusebius Pamphilus Episcopus Caesarensis.** De praeparatione evangelica. 1500. *List 1 a nasl.:* Eusebius de Euangelica praeparatione a Geor | gio Trapezūtio e graeco in latinum tra- | ductus: opus cuiqз fideli non solū | utile uerum etiā iocundum | & pernecessariū nouis | sime impressum | & exactissime | emenda- | tum. *L. 2 a (sa sign. a ii et n. 2)*: Ad Sanctissimum Papam Nicolaum Quintum Georgii Trapezuntii in tradu | ctione Eusebii Pamphili de praeparatione euangelica Praefatio. *L. 64 a:* Eusebii Pamphili uiri disertissimi de Praeparatione euangelica opus a doctissimo utriusqз līgue in | terprete Georgio Trapezuntio e graeco in latinum uersum exactissima Venetiis impressum diligen | tia anno humanitatis domini M.CCCCC. Die X. Mensis Nouembris. L. 68 b: CLARISSIMO IVRISCONSVLTO ALBERTO VONICO TARVISANO HIERONY- | MVS BONONIVS. *Svršava sa:* EIVSDEM HIERONYMI CARMEN. L. 65. tab. et regist. et ff. n. 62 I. 65 ff.

folio, latinicom, sa sign. 62 redka, 65 listova.
Hain 6707. SM. 16. G. 1.

Erhart Ratdolt iz Augsburga

(1476.—1486.)

S njim smo se već upoznali prije, kad je bio govor o Augsburgu.

40. **Sacro Busto** ili Sacro Busco ili Sacro Boscho. (Johannes de) Anglicus L. 1 a prazno. L. 1 b sphaera mundi L. 2 a: NOVICIIS ADOLFSCENTIBUS: (*sic*) ADASTRONOMI | cum rempu. capessendā aditū īpetrātib⁹ ꝑ breui rectoqз trami | te a uulgari uestigio semoto: Joannis de sacro busto sphęricum | opusculū

Georgiiq3 Purbachii ī mot⁹ planetarū accuratiss. theo- | ricę. Necnō contra Cremonensia in eorudē planetarū theori- | cas deliramēta Joannis de mōte regio. *L. 58 b.* Impressum est hoc opusculum mira arte & et diligentia Erhardi | Ratdolt Augustensis. Anno salutiferę incarnationis. 1485.

4° lat. s. s. 32 r. sa figurama astronom. cvjetnim inicijalima 58 listova.

(Hain 14111.) (SM. 16 H. 22.)

Franciscus Renner de Hailbrun

(1472.—1481.)

41. **Biblia latina 1480.** *L. 1a (sa sign. a)*: Incipit epistola sancti Hieronymi ad | Paulinum presbyterum: de omnibus | diuine historie libris. Capitulū I. etc. | *L. 3. b. col. 2.*: () N principio crea- | uit deus celū ꝛ terrā: | etc. *L. 422 b*: Explicit biblia impressa Uene- | tijs per Franciscum de Hailbrun |. M.cccc.Lxxx. *L. 423 a sa sign. A.*): Incipiūt interpretātiōes hebraico- | rū nominū scdm ordinē alphabeti. *L. 469 b. col. 1.*: Expliciunt Interpretatio- | nes hebraicorum nominū. | Laus Deo.

U četvrtini, gotska p. sign. 50. i 51. rad. 469 list.
Hain 3078. (SM. 16. H. 11.)

Octavianus Scotus Modoetiensis

(1480.—1500.)

42. **Augustinus Sanctus Aurelius.** Opuscula plurima, videl. Meditationes, Soliloquia etc. 1483. *L. 1 a. c. sign. a 2*): Meditationes Diui Augustini | Episcopi Hipponensis | Inuocatio dei omnipotētis ad mo | rum ꝛ vite reparationē. Capitulū j. *L. 271 b*: *na koncu:* lib. de vera religione: Explicit liber augustini de vera | religione.

Venetiis p Octavia | nū Scotū Modoetiense3. Anno in- | carnationis salutifere. Millesimo | quadrigētesimo (*sic*) octuagesimo tertio. | pnto Kalendas iunias. Joāne Mo- | cenico inclyto Venetiarum Duce. *L. 272 a.* prazno *L. 272 b.* tabb. *Koje svršavaju na*: *L. 273 b. L. 274 a.* registr. Eod. f. b. tab contentorum i 10 stihova.

4° gotska p. sa sign. 2 kol. 42.—45. r. 274 listova.
Hain 1946.
SM. 16. H. 14.

43. **Hieronimus Sanctus. Vitae SS. Patrum 1483.** *L. 1 a sa sign. a 2*): N(E occasiōe stili hoc | in opere obseruati quisquam le- | gentium itd. *Sliede table koje svršavaju 7. b. L. 8 a* (*sa sign. b i n. i.*): Incipit prologus sancti Hieronymi car | dinalis presbyteri: in libros Uitas patrum | sanctorum Egyptiorum. etiam eorum qui | ī Scithia Thebaida atq3 Mesopotamia | morati sunt: non solum quos oculis vidit: | maximoq3 labore conspexit: veru3 ⁊ q3 plu | ra a fide dignis relata conscripsit notabili diligentia. Deniq3 aliorum etiam autenti- | corum libellos fideliter e greco ī latinum | trāstulit: ⁊ ab alijs translata pro sui perfe- | ctione huic operi inseruit. *L. 250 b.* (*c. n. ccxliiii*): Impresum Uenetijiis per octavianum | scotū Modoetiensem sexto decimo ka- | lēdas Martij. M CCCC.lxxxiij. Joanne | Mocenigo Inclyto Uenetia4 Duce. *L. 251 a.* regist.

4° gotska p. sa s. i opazkom listova 2 kol. 47 r. 7 list ne označ. 243 l. num. 1 list, ne num. Rubriciran iztisak.
Hain 8599 (SM. 16. H 12).

44. **Regius Raphael.** Problemata CC in totidem Quintiliani depravationes 1492. L. 1 a tit.: Raphaelis Regii ducenta problemata in totidem in | stitutionis oratoriae Quintiliani depravationes | Eiusdem quaestio Vtrum ars rhetorica ad | Herenium falso Ciceroni inscribatur. | Eiusdem de laudibus eloquentiae panegyricus. *L. 1 b:* Raphael Regius clarissimo Corigiae Principi Nicolae, & Jacobo Tro | to ducis Ferrariae ad ducem Mediolani facundo oratori felicitatem. *L.* 2 a (sa sign. a ii): Illustrissimo Barii Duci Ludovico

Sfortiae Vicecomiti sapiētissimo | ducatus Mediolani gubernatori Raphael Regius imortalitatem. *L. 36 b prazan. L. 37 a (a sig. 1)* Raphael Regius Joanni Frācisco Paschalico Equiti ad illustrissimū | Mediolani ducem a grauisisimo Senatu Veneto oratori felicitatem. *Pisano je pismo:* Venetiis Quinto cal. nouēbres. M. ccccIxxxxII. *L. 44 a:* Ad sacrosanctū Romanae ecclesiae Cardinalē Joannē medicē Raphaelis | Regii quaestio. Vtrū ars rhetorica ad Hereniū Ciceroni falso inscribatur. *Ovo pismo svršava l. 45 b*: Venetiis xIIII. Calendas octobres | Mcccc. Ixxxxi. *Registr. i tiskarski znak. OSM. L. 46 a*: Haec sunt studiose lector in quibus librarii artis difficultate lapsi ue | niam rogant. | Die XXV. Septembris MccclxxxxII.

Na koncu: Cum eruditus uir Raphael Regius ingenti cura & studio composuerit & | quaedam alia opera & ducēta problemata in totidem Quintiliani de in | stitutione oratoria deprauationes: ac illa accurate & emendate imprimēda | curauerit: infra scripti Domini consiliarii ad humilem supplicationem | ipsius Raphaelis terminauerunt & decreuerunt: ne ꝑs possit problemata | ipsa in universa ditione Serenissimi Dominii īprimere nel alibi īpressa ūe | dere sub pena ducatorū uigintiquinq3 pro singulis uoluminibus: quae | storibus serenissimi ipsius Dominii exigendorum: illo tātum impresso ı re excepto: cuius industriā Raphael ipse toties elegerit: quoties duxerit imprimenda. Et hoc per annos decem proxime futuros | Consiliarii | Andreas Quirinus Marcus Barbus | Marcus Bollanus Antonius Grimanus. |

4° lat. sa sign. 40 r. 46 list sa inicijalima (Venetiis. Octavianus Scotus) 4.
Hain 13809. Haina sam popunio.
(SM. 16. H. 35.)
Kako rukom pisana bilješka spominje bila je ta knjiga u posjedu nekoga djaka iz Jaske, valjda Stjepana Sčijarskoga.

45. **Thomas de Aquino.** Explanatio in omnes epistolas beati Pauli. 1498. *Na listu 1 a naslov*: Sancti Thome de Aquino super epistolas | Sancti Pauli Cōmentaria preclarissima | Cum tabula ordinatissima. *Na listu 16.* Ne tibi studiose lector | dificile

sit. iqs | itd. *Na listu 2 a*: Corrector Sāctis Dominici eloquij predicatoribus. S.P.D. *Na listu 15*: C | Angelici Doctoris Sancti Thome de aquīo in Episto- | las Sancti Pauli. Cōmentaria Feliciter incipiunt. *Na listu 130*: Finis. | C() Finit explanatio sancti Thome de Aquino ordis frat4 | p̄dicatorū in omnes eplas beati. Pauli apli. caracteribus | Boneti Locatelli Bergomensis imp̄ssa: Ductu vo ꝛ impē | sis Nobilis Uiri Dni Octaviani Scoti Ciuis Modoetiēsis in mediuȝ data. Anno a partu virginis salutifero Mil | lesimo quadringentesimo nonagesimo octavo. Die vo vi | gesima secūda mēsis decēbris. In īclita Urbe Venetiar4 | Augustini Barbadici Ducis inuictissimi Tempestate. | *Na listu 130 b.* Registrum i znak tiskarov.

Fol. gotska p. 61 redak, 2 kol. 130 lista. Sa štampanim inicijalima. Na kožnim koricama exlibris: Ex Bibliotheca Augustiniana Conventis Generalis Viennensis ad SS. Sebastianum et Rochum in Via Regia. Hain pod br. 1341. spominje tu inkunabulu, ali jer je nije vidio, nije ju opisao. SM. 16. G. 17.

Herbert de Seligenstadt

(1475.—1485.)

46. **Biblia latina 1483.** *L. 1 a prazno. L. 1 b:* Francisci moneliensis a genua in sacrosanctam ac sacratissimā bibliā Epla. *L. 2 a (sa sign. a 2)*: Incipit epistola beati Hieronymi ad Pauli· | num presbyterum de omnibus diuine hystorie li | bris. *L. 4 a col. 2*: Incipit Liber Genesis: qui dicit hebrayce | Bresith. Capitulum I | () N princi | pio crea | uit deus celum ꝛ | terrā. *L. 366 a col. 2:* Finis | Biblia quē retinet sequit nunc metricus ordo. *Zatim:* Exactum est inclyta in vrbe venetia4 sacro | sanctum biblie volumen integerrimis expolitus | q3 (*sic*) litterarum caracteribus. Magistri Johānis | dicti magni. Herbert de siligenstat alemani: qui | salua oīum pace ausum illud affirmare ceteros | facile om̄s hac tempestate suꝑeminet. Olympia | dibus dn̄icis. Anno vero: 1483. pridie Kalendas | Nouembris. *L. 367 a (sa sign. 1)*: Incipiūt īterp̄tatiōes he-

braicorū | nominū šm ordinem alphabeti. *L. 397 b iza 3 disticha Quintii Aemiliani Cymbriaci Poet. laur.* Finis. f. a. registr.

Fol. gotska pis. sa sign. 2 kol 58 red, 398 lista sa margin. Hain 3090. (SM. 16. H. 10)
Ovu knjigu, kako pokazuje rukopisna bilježka posjedovao je Grga Gorjanski prebendar zagr. i kanonik čazmanski.

Bernard Stagnino de Tridino ex Monteferrato

(1483.—1495.)

47. **Nicolaus de Lira. Postilla sup librum Psalmorum 1500.** *L. 1 (sa sign. aii)* Dominica in septuagesima. Eruditissimi sacre pagine interpretis | Nicolai de Lyra ex ordine minor super | euangelia quadragesimalia postilla se | expositio litteralis ꝛ moralis incipit | Cui ꝛ fratris Antonij Betontini eiusdē ordinis quesitiones ꝑ pulchre annectuntur. *Na koncu:* Postille excellentissimi sacrarum litterarum professoris Nicolai de lyra ordinis | minorum super epistolas ꝛ euangelia quadragesimalia: cum questionibus fratris | Antonij Betontini eiusdem ordinis: necnon ꝛ Alexandri de ales: que antea pluri- | bus in locis deprauate fuere: vigilanti studio reuise emendateque: Jussu ꝛ impēsis | Bernardini stagnini de Tridino: Arte item Joannis Tacuini de Tridino impresse | Venetijs regnante inclyto Principe Augustino Barbadico feliciter explicite sunt | Anno a natiuitate Domini M. D. Idibus Februarijs

8° 144 l. got. 2 Col. 18 red. bez koment. 52 redka komentara. sign. U tekstu mali tiskani inicijali. Na posljednjoj strani tiskarski žig: Z. T. nije rubriciran izt.
Ova knjiga bila je g. 1583. vlastničtvo svećenika Simona Kovačića, kako pokazuje bilježka na koricama: 1583. Liber Venerabilis Simonis presbiterij Kowachych ddatus eidem per Nobilem Virum Joannem Jakopoitium.
Biblioteci muzealnoj poklonio je tu knjigu Stjepan Mlinarić. Hain 10393.
(SM. 16. H. 42.).

Antun de Strada Cremonensis

(1480.—1489.)

48. **Antonius Archiep. Florent.** Summula confessionis 1483 *L. 1* (*sa sign. a*): Incipit sūmula ɔfessionis vtilis | sima: ī qua agitur q̄uo se habere de|beat confessor erga penitentem in | cōfessionibus audiendis: qua3 edi | dit reuerendissimus vir ac in Chri | sto pater dn̄s frater Antonius ar | chiepiscop9 floren̄. ordinis fratru3 | predicatorum | *Na svršetku:* Utillissima ɔfessionis summula | a Reuerēdissimo in Christo patre | fratre Antonio archiep̄o florētino | edita cui vtilitatis: p̄textu Impen̄ | dio Antonij de strata Cremoneēsis | īpressa. Ad laudē dei intemerateq3 | virginis Marie feliciter explicit. | Venetijs. Anno dn̄i. M. cccc lxxxIII. die Vo xx. augusti i. Sixto. IIIj. pon | tifice maximo. Rome Petri sede3 regente: ꝛ Ioanne Mocenico īcly | to principe Venetis principante.

Registrum.
4° Hain 1189 goticom. 100 lista, 2 kolumne, rubriciran.
Hain ne opisuje te knjige jer je nije vidio, te sam to ja učinio.
(SM. 16 H. 18.)

Andreas de Torresanis de Asula.

(1480.—1506.)

Ovaj tiskar, koji je za nas osobito znamenit, jer je tiskao naš prvi breviar glagolicom, bio je tastom najslavnijega mletačkoga tiskara Alda Manucija. Iza smrti Aldusa Manucija g. 1516, dok su ovome djeca još bila malodobna, nastavio je Andrija Torresani posao svoga zeta sa svojim sinovima Franjom i Federikom. Tako je bio vodjom te glasovite Aldinske oficine sve do svoje smrti. Umro je g. 1529. Iza njegove smrti obustavila je Aldinska oficina svoj rad sve do g. 1533. Tek u toj godini nastaviše sinovi Alda i Torresanija zajednički posao svojih otaca* pod upravom Pavla Manucija i uz ime: »In

* Sr. Klemm: Beschreibender Catalog des Bibliogr. Museums Dresden 1884 p. 311.

aedibus haeredum Aldi Manutii Romani et Andreae Asolini soceri«. Osim našega breviara štampao je Torresanus i ćirilicom glasoviti »Služebnik« jeromonaha Teodora Božidara Vukovića. Isti Torresani štampao je još glagolicom: Bukvar (štampani Vьnetichь po Andrei Toreżani iz Ażulje 1527. Impressum Venetiis per Andream de Torresanis de Asula MD. XXVII). Ima 6 listova, a nalazi se u carskoj biblioteci u Petrogradu.

49. **Breviar hrvatski od godine 1493.** *L. 1 prazan. Na 2 listu do 8 lista Kalendarij. Ovih 8 listova nije paginirano. U kalendariju pada na 14 februara:* Ćirila i Metodija is du sv êz'. *Iza kalendarija na listu 9a počinje paginacija na listu* [glagolitic] *do lista* · [glagolitic] · [glagolitic] · *(1—64) čitavi psaltir a taj počinje:* [glagolitic] (V ime bžie i bžne dvi mrie amnı. Počtie psltra po zknu rimske crkve. *Iza psaltira dolaze hymne* sv. Ambrozija, Augustina, triju dječaka, Magnificat, Pjesme Zaharijina, Simeonova i Athanasijski simbolum.

Na listu 73 (· [glagolitic] · [glagolitic] ·) Breviarium de tempore u crvenoj boji: [glagolitic] (V ime ba vsmgućega oca i sna i dha stgo amni. Početie brv'êla po zknu rimskoga dvora i crkve bžnihi apli ptra i pvla.

Na listu 293 (· [glagolitic] · [glagolitic] · [glagolitic] ·) *počinje proprium de sanctis sa napisom:* [glagolitic] (Pčetie služabı o' stcı okolo po vse lêto). *Na listu 496b col. 1 počınju razne oficije Bogorodice. Na listu 502a col. 1—505 počinje: offieium de mortus. Iza lista 504 sliedı prvi dodatak* 12 lista sa sign. [glagolitic], [glagolitic]. *Na listu 504b*; [glagolitic]. l. 506b: blagoslov prstena; l. 507—510a obred krštenja, pričest bolestnika; l. 510b—511b posljednja pomast, litanije za umiruće, oficij prenosa mrtvaca u crkvu, blagoslov u crkvi iza mise i pogreb; l. 513—516 misne molitve za mrtve i misa za umrloga biskupa, pokojnu braću,

duše onih, koji u groblju leže, duše roditelja i za sve pokojne, te molbe sv. Augustina za žive i mrtve. Iza toga sliedi drugi dodatak od 19 listova i to od osam listova označenih slovima ⰼ̃ ⰴ̃ ⱁ̃ ⱓ̃ (u našem iztisku fali osmi list, koji je iztrgnut) te još 12 listova. Ovdje stoje molitve misne i molitve, koje spadaju više u misal nego u breviar. Na listu 524—533: **ⰓⰊ ⰑⰂⰟⰓ'Ⰵ ⰔⰓⰅ ⰓⰑⰑⰄⰊ ⰓⰑⰁⰑⰅⰓⰊ Ⰱ ⰏⰅⰑⰑⰅ.** *Na listu 533b:* **ⰝⰪⰅⰝⰅⰅ ⰅⰑⰑ ⰓⰑⰁⰀⰓⰅⰔⰅⰓⰅⰀ ⰔⰑⰑⰅⰑⰑⰊⰓⰅ ⰊⰓⰑⰑⰅⰓⰊ ⰁⰓⰑⰁⰊ ⰪⰁⰊⰑⰑⰁⰅⰑⰑⰋ ⰏⰊⰄⰁⰅ ⰴⰁⰑⰑⰅ.**

8° glagolicom, 2 kolum. 33 redaka 536. listova. Veliki inicijali u crvenoj boji izmięšani su latinski i glagolski. Žalibože ne ima ovaj breviar kolofona sa imenom tiskara i premda je inače ovaj iztisak krasan popunjuje se sa sliedećim: Iza lista 496 manjka 7 listova.

Hain pod br. * 3833 piše o tom breviaru:

B r e v i a r i u m C r o a t i c u m (impressum litt. Cyrill.) F. 1—7. Calend. etc. F. 8 a (c. sign. a et n. Cyrillico 1) incip. Psalt. Expl. f. 71. 6. F. 72 a (c. sign. i. et n. Cyrillico 65) incip. de tempore. Expl. f. 291 a. F. 292 a (c. sign. ll. et n. Cyrillico 285) incip. de sanctis. Expl. f. 463 b. F. 464 a (c. sign. ggg et n. Cyrillico 457) incip. Commune sanctor. Expl. f. 503 b. F. 504 a (c. sign. rubra mmm.) inc. Appendix. F. 511. a col 1. ligitur rubro impressum: | Hunc (sic) itd. navodi se latinski podpis tiskara Torresanija. Zatim veli col. 2. eadem subscr. rubro impr. litt. Cyrill. F. 511 b. rubra in sign. typogr. c. litt. A. Accedit. f. 512 (c. sign. ⰼ) — 522 b altera appendicula. 8. Cyrill. ch. c. f. et ff. n. 2 col. 32—34 l. 7 ff. non num. 496 ff. num et 19 ff. non num. Hain dakle mislio je, da je to ćirilski breviar.

I. Karatajev u svojem djelu: Описанiе Славяно-русскихъ книгъ напечатаньхъ кирилловскими буквами 1491—1750. Вьспускъ первий сь 1491 по 1600 г. (Petrograd 1878) govori o toj knjizi kao cirilicom štampanoj. Časoslov (horologium) izdanje u Mlecima, svršen 1493. g. 13. marta. Tipografom je bio Andrej Torresanski (Magister Andreas de Thorresanis de Asula). Iztisak toga izdanja nalazio se je u biblioteci u Nürnbergu pod naslovom: Breviarium; u sadanje ga vrieme ondje više ne imade. O tom su breviaru pisali: Chr. Th. de Murr, (Memoral biblioth. Norimberg, 1786. P. I c. 222) Dobrowsky (Inst. ling. Slav. 1822 c. XXXIII) — Keppel (Bibliogr. listi Sankt Peterburg 1825, Nro 1, Kol. 11 Nro 19). Šafarik (Jahrbücher der Literatur, Wien 1829 knj. 48 str. 3 des Anzeigeblattes). Isti je govorio o tom breviaru i u: Geschichte d. südsl. Literatur. Prag 1865. Bd. III. str. 251) Saharov (Obozrjenje slavj.

ruskoj bibliogr. Sanktpeterburg 1849 Nro 6), Karatajev (Хронол. росп Nro 6) Undolskij (Očerkъ Nro 6).
Prvi je Šafařik u »Časopisu českoga muzeja« (Praha 1842) na str. 99. oglasio, da je ova knjiga iz nürnberžke biblioteke izčeznula.
Gotovo svi su pisci mislili, da je taj breviar štampan cirilicom. Prvi je Kopitar naslućivao, da je mnogo vjerojatnije te je taj breviar štampan glagolicom.
Tako je stvar stajala sve do g. 1894. Te godine dobi prof. Jagić (13. jula i 4. augusta) posve stalne viesti, da je mnienje Kopitarovo izpravno, to jest da je knjiga glagolska. Jedan iztisak nalazio se je u privatnim rukama u Trstu u posjedu popa Dujma Vuletića. Jagić napisa u »Anzeiger der philosophisch-historischen Classe« vom 9. Jänner (Jahrg. 1895 Nro 1) bečke akademije pod naslovom: »Ein Beitrag zur südslavischen Bibliographie« viest o tom breviaru. Ipak je morao žaliti, što ne može podati potanki opis: »Eine nähere Beschreibung lässt noch auf sich warten, da die Privatbesitzer solcher Seltenheiten in der Regel von grossem Misstrauen erfült sind.« Iste g. 1895. u »Anzeigeru« br. VII. javlja Jagić svoj drugi prinos k jugoslavenskoj bibliografiji: Prije nošto je očekivao, može prosboriti o riedkom glagolskom tisku G. Ludwig Rosenthal u Monakovu oglasio je u Katalogu br. 55 (Bibliotheca Slavica V) pod br. 41 (p. 4): Breviarium Croaticum impressum litt. glagolit., te je uputivši na Hainov Repertorij Nr. 3833 izrazio svoje mnienje, da je ova inkunabula štampana 1493. Kad je Jagić saznav o tome zatraži Rosenthalov iztisak u Beč i opisa ga prvi. Taj iztisak kupila je visoka kr. zem. vlada za našu biblioteku.

50. **Breviar hrvatski od godine 1493. Časoslov hrvatski,** tiskan u Mlecima. Drugi iztisak breviara pod br. 49. Prvih 119 listova ne ima. Počinje tek sa listom označenim sign. *p*. Ne imade za tim listova označenih sign. *s*, t_1, t_2, t_3, t_4 sve do u_3. Ne ima lista 150. Manjka list izpred y, i izpred aa. Ne ima lista *bb*, fale tri lista izpred dd_2. Ne ima listova ff, ii, kk. Manjka list izpred kk, i list izpred ll. Izpred pp, nalazi se jedan list više, fali list izpred qq, ne ima lista uu, yy, aaa, ccc, eee, fff, ggg, lll. list izpred bbb fali. Iza lista 503 ima 8 listova više, nego što ih je u iztisku breviara br. 49. Na osmom od ovih listova nalazi se i glasoviti Kolofon sa tiskarskim znakom na zadnjoj strani. Mjesto ovih 8 listova im za to prijašnji primjerak na istom mjestu 12 listov posve drugojačijih, kojih u ovome iztisku ne ima. Li

528 prijašnjeg primjerka ne nalazi se ovdje. Čitavi je iztisak kako se vidi vrlo defektan. Izdavač ovoga breviara bio je Blaž Baromić, kanonik senjskoga kaptola. Isti je spomenut na prvom mjestu i kao štampar glasovite prve tiskane knjige u Senju Misala od g. 1494.[1] Rodno mjesto Baromićevo bio je Vrbnik. Dne 13. ožujka 1493. dovršio je korekturu ovoga breviara, a već 7. augusta 1494. dovršio je svoj misal u Senju.

U Kolofonu na listu 511 čita se: ⱄⰲⱃⱎⰵⱀⰹⰵ ⰱⱃⰲⰹⰵⰾⰹ ⱈⱃⰲⰰⱌⰽⰹⱈⱐ | ⱎⱅⰰⰿⱂⰰⱀⰹ ⰲⰱⰵⱀⰵⱌⰹⱈⱐ | ⱂⱁ ⰿⰵⱎⱅⱃⰵ ⰰⱀⰴⱃⰵⰵ | ⱅⱁⱃⰹⰶⰰⱀⰵ ⰹⰸ ⰰⰶⱆⰾⰵ | ⰽⱁⱃⰵⰶⰵⱀⰹ ⱂⱁ ⱂⱃⰵ ⰱⰾⰰⰶⰹ | ⰱⰰⱃⱁⰿⰹⱍⰹ ⰽⰰⱀⱁⱀⰳⰹ ⱌⱃⰹⰽⰲⰵ | ⱄⰵⱀⱐⱄⰽⰵ ⱀⰰ ⰴⱀⰹ · ⰲ · ⰹ · ⰿⰹⱄⰵⱌⰰ ⰿⰰⱃⱍⰰ · ⱍ · ⱆ · ⱍ · ⰳ · Svršenie brvieli hrьvackihь štampani v benecihь po meštre Andree Toržane iz Ažule, koreženi po pre Blaži Baromići kanongi crikve senьske na dni v i (— 13) miseca marča 1493.

Hunc breviaru3 | ĭpressit magister An- | dreas de thoresanis | de asula die. 13 marcij | 1493. |

U 12°, ima listova samo 385. glagolicom je štampan, 2 kolumne, 33 redka, crni i crveni tisak. Ima Kolofon. Ovo je drugi iztisak breviara pod br. 49 koji se popunjuju. Sr. faksimile.

Bernard. Venetus de Vitalibus

(1480.—1536.)

Nešto je tiskao i u Riminiu i u Rimu.

51. **Picus Johannes Mirandola Comes.** Opera philosophica, theologica c. ejus vita 1498. *L. 1a nasl.:* JOANNIS PICI MIRANDVLAE OMNIA OPERA | Joannis Pici Mirandulae uita per Joannem Franciscum. Illustris prin | cipis Galeotti Pici Filium elegantissime conscripta | Heptaplus de opere Sex dierum geneseos | Deprecatoria ad Deum elegiaco carmine | Apologia tre decim quaestionum | Tractatus de ente & uno cū obiectiōibus quibusdā & respōsionibus:. | Oratio quaedam elegantissima. | Epistolae plures Joannis Pici Miran-

[1] Sr. Asboth Oskar; Magyar Könyvszemle IV. svezak 2. i 3. Budapesta 1896. i Jagić Archiv für slavische Philologie 1897. str. 214—229.

dulae. | Testimonia eius uitae & doctrinae | Disputationum aduersus Astrologos libri duodecim | Caecilij Cypriani episcopi Carthagienses (*sic*) de ligno crucis carmen. | Hoc in uolumine scribunt Epistolas hi uiri clarissimi: | Joannes Picus Miraneula etc. etc. *L. 1 b:* Joannes Franciscus Picus Mirandula Ludouico Mariae Sfortiae Vicecomiti | Anglo Mediolanensium duci. A. P. D. *Dodana* ep. Mirādulae Kalen. Martii. Mcccc lxxxvi. *L. 2 a* (c. sign. xii) JOANNIS PICI MIRANDVLAE VIRI OMNI DISCIPLINARVM | GENERE CONSVMATISSIMI VITA PER JOANNEM FRANCISCVM ILLVSRIS (*sic*) PRINCIPIS GALEOTTI PICI FILIVM EDITA. ***Vitam exip. Mirandulae epithaphium et Caecil Cyprian de ligno crucis carmen.*** L. 11 a (c. sign. A): HEPTAPLVS JOANNIS PICI MIRANDVLAE DE SEPTIFOR | MI SEX DIERVM GENESEOS ENARRATIONE AD LAVREN | TIVM MEDICEM PROEMIVM. *L. 256 b:* Disputationes has Joannis Pici Mirandulae cōcordiae Comitis, litterar prin- | cipis aduersus astrologos: diligenter impressit Venetiis per Bernardinū Venetū | Anno salutis. M.CCCCLXXXXVIII. Die uero. XIIII Augusti. *L. 257 a* (sa sign. u): JOANNIS PICI MIRANDVLAE. CONCORDIAE COMITIS IN | DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. PROOEMIū. ***Sliedi Joh. Franc. Pici Mirandulae ep. ad Oliverium Carafam Episc. Sabinensis. i njegova ep. ad veritatis amatores et tab. in cujus fine f. 262 a:*** Finit tabula. F. 262: Disputationes Joannis Pici Miran- | dulae litterarum principis ad- | uersus astrologiā diuina- | trice quibus penitus | subneruata cor | ruit.

folio, latinicom, sa signaturama, 44 redka, 262 lista sa marg. Hain 12993. (SM. 16. H. 6.)

Na praznim listovima ove knjige imade devet stranica rukopisa iz 16. vieka. Tuj su razne molitve. Na prvom mjestu stoje rieči: 1552. Non Nobis domine non Nobis Sed Nomini tuo da gloriam. Zatim se citira evang. Luka XI. gl. i bilježi proročanstvo erytrejske Sybille Uz g. 1583 napisano je: Liber Venerabilis Simonis presbitero Kowachich.

Napokon dolazi 9 stihova, napisanih 7. siečnja 1593. po Grguru Mihalju od Molvice.

Čitavi rukopis završuje riečima: »Vita hominis duratio Rosae.« Knjiga je uvezana u originalne korice od kože.

IX. NÜRNBERG.

Kaspar Hochfeder.

(1494—1498.)

Ovaj tiskar štampao je poslije u Krakovu i Metzu sve do godine 1527.

52. **Thomas a Kempis Opera 1494.** Na 1a listu naslov: Opera et libri vitae fratris Thome de Kem | pis ordinis canonicorum regularium quorū | titulos vide in primo folio. Na 1b listu: Registrum | tituli operum librorum venerabilis pa | tris Thome de Kempis ordinis canonico- | rum regularium | De imitatione xpi libri q̄tuor: Liber primus | fol. 1. Liber scds. fol. VII. Liber tercius | fol. X. Liber quartus fol. XXIII. De meditatione cordis Johannis Gerson folio. XXVII | Liber vite magistri Gerhardi magni vulga | riter gros. fol XXI | Liber de humilitate xp̄i. quam dois floren | us studuit imitari. folio XXXIX | Liber de discipulis dn̄i florētij fol. XLVII | Soliloquium anime folio LXX. De disciplina claustralium. fol. LXXVII | Aliqua notabilia de conuersatione Thome | de Kempis folio LXXXV | Sermones ad nouicios partes tres. Pars | pma fol. LXXXVI. Pars scda fo. XCIII | Pars tercia fol. CVI | Item sermones eiusdem. folio CXXII | Dyalogus nouiciorum. folio. CXXVII | Canticum de laudibus sanctarum virginū. folio CXXX. | Epistole plures eiusdem. folio CXXXI. | Libellus de paupertate humilitate

ꝛ patientia. folio CXlVl | Libellus de vera compunctione. CLII | Libellus ortulli rosarum. folio. CLIIII | Libellus vallis liliorum folio CLX | Epithaurum (sic) monachorum. folio CLXIX | Vita boni monachi. folio CLXX | Manuale monachorum. folio. CLXXI | Doctrinale iuuenum fol. CLXXII | Hospitale pauperum fol. CLXXIIII. | Na listu 2a: Georgius Pirckhamer presbyter Carthusie domus | Nurmberge humilis prior Magistro Petro Dan- | hausser orationes suas q̄3 deuotissimas offert. | *Datirano je:* ex Nurmberga 16. Kal. martias. Ano 2 c. 94. *Na koncu:* Opera et libri vite Thome đ Kempis hac | charta q3 salutari sine claudūt. in vigilia An | dree apl'i Anno xp̄i. 1494. Nuremberge per | Caspar Hochfeder opificē accuratissime im | pressi.

folio, gotska pismena sa signat. i foliacijom. 2 kolumne. 53 redka, 4 neoznačena i 178 označenih lista. Rubriciran iztisak, vrlo dobro uzčuvan. U koži·
Hain 9769. Ja sam taj popis popunio. SM. 16. G. 18.

Antun Koburger (Koberger)

nazvan »kraljem tiskara«

(1472.—1513.)

Bio je sin pekara Henrika. Godina poroda ne zna mu se, valjda je rodjen g. 1430 Nije doduše prvi nürnberžki tiskar, ali je najslavniji. Već god. 1476. razvio mu se je posao i u Francezku. Umro je 3. oktobra 1513. O njemu i njegovoj porodici napisao je Oskar Hase knjigu: »Die Koburger.« (1869.)

53. **Aeneas Sylvius**: Epistolae. 1496. Na listu 1a naslov: Epistole Enee siluij. | L. 1b. Preconisatio Enee siluii poete laureati. | *Na listu 342a:* Pii. ii. puntificicis (sic) maximi cui ante summū episcopatum primum qui- | dem imperiale (sic) secretario: tādem episcopo deinde cardinali seneñ. Eneas | siluius nomen erat: familiares (sic) epistole ad diuersos in q̄druplici vite eius | statu transmisse. Impensis Anthonii Koberger Noremberge impressa | finiunt. XVI. Kals Junii. Anno salutis christiane ꝛc MCCCCXCVI.

4° gotička min. sa sign. 42 redka, 348 listova. U koži sa kopčama od mjedi. Na listu 1a: Ex albo librorum Gamalielis Sigmayr. Knjiga ima rukopisne bilježke, a potiče iz Keglevićeve knjižnice.
Hain 156. SM. 16. G. 19.

54. **Boethius. Anicius Manlius Torquatus Severinus.** De consolatione philosophica c. comment. Thomae de Aquino. Nurnberge, Anth. Koberger 1495. 4°

172 ff goth. 46 red. sig. Tekst je od 3 strane s komentarom okružen. Vezana je naša knjiga u koži.

Hain 3388. SM. 16 H. 19. Ovo djelo napisao je Boethius u tamnici i bilo je njegovom ostavštinom, kad ga je g. 524. car Theodorik dao smaknuti. Koburger je štampao često ovo djelo. Tako su nam poznata izdanja g. 1483, 1486, 1495 i dr.

55. **Bonaventura Sanctus.** Perlustratio in quatuor libros sententiarum (1491). P. III. l. a: Celebratissimi patris domini Bonauen- | ture ordinis mino4. Apl'ice sedis Cardinalis ⁊ sblimitatis theologice interp̄tis eximij | ꝑlustratie in archana tercij libri snīa4. s. l. et. a. (Nürnberg. Ant. Koberger 1491.) fol.

217 fol. goth. p. 2 kol. 63 i 64 redka, sig. rubricirani exemplar.
Hain * 3540. SM. 16 H. 2.
Knjiga ima originalne kožne korice.

56. **Juvenalis Decius Junius.** Satirae cum commentariis Domitii Calderini, Antonii Mancinelli, Georgii Valae. Norimbergae 1497. *Na koncu:* Nurnberge impressum est hoc Juuenalis opus cum tribus commen- | tis per Antonium Koberger. M.CCCC.XCVII. die vero. VI. Decēbris.

fol. latinicom maj. i min. sa sig. i foliacijom, tekst sa komentari, koji ga okružuju 62 redaka, 8 lista ne označena i 190 listova numerirano, s marg. S rukopisnim bilježkama. Knjiga je uvezana u kožne korice sa Horacijem, pariškim od g. 1519. (SM. 16. G. 20.)
Hain 9711.

57. **Vincentius Ferrerius:** Sermones de tempore et de sanctis. 1492. *Na koncu:* Sermones scti Win- | centij illuminatissimi sacre theologie ꝑfesso- | ris acutissimi fratris diui ordinis predicato4 | temporis estiualis finiunt. Impressi Nuren- | berge ꝑ Anthoniū Koberger.

Anno salutis. | Mcccc.xcij. Finiti in vigilia sancti Egidij | abbatis.

fol. goticom, 55 red. 251 list 2 kolumne. Žalibože manjkaju prvi listovi. Naš primjerak je defektan ili rubriciran. Uvezan originalnim kožnim koricama. (105. C. 19.) Hain 7008. neopisuje ih pobliže

Gjuro Stuchs od Sulzbacha.

(1484.—1515.)

Ovaj tiskar pisao se je: Stûchs, Stochs i Stochs. Proslavio se je osobito tiskanjem misala od kojeg su na glasu salsburžki, pražki slovački.

58. **Missale Olomucense 1499.** *Na 1. listu:* Incipit bn̄dictio salis ⁊ aque | dn̄icis diebus p̄ ciruculū anni. *Na listu 2. počinje kalendarij. Na l. 8 crveno:* Sequuntur informationes et cautele obseruande | presbytero volenti diuina celebrare. *Na l. 12. (sa sig. a) crveno:* Incipit liber missalis sm. or- | dinē ecclesie Olomucen̄. Dn̄i | ca prima in aduētu dn̄i Intr̄. | *Iza lista 107 defektni fali i list, na kojem je kolofon, koji po Hainu 11338. glasi:* Missali secundum notulam sacrosancte ecclesie Olomucensis ordinato Georgius Stöchs ex Sulczbach artis impressorie haud ignaris in urbe Nurnberga tertia die ante Kalendas aprilis Anni ab incarnatione Salvatoris nostri nonagesimi noni supra millesimum quadringentesimum finem dedit optatum.

fol. 2 kol. 31 redak 207 lista u originalnom kožnom uvezu. Na početku krasan inicijal. Hain te inkunabule nije vidio te je samo spomiuje. (SM. 16. G. 21.)

X. REUTLINGEN.

Johann Othmar

(1479.—1514.)

Otmar je tiskan najprije u rodnom gradu Reutlingenu i to od g. 1439.—1495. zatim se preseli u Tübingen, a poslije u Augsburg. Bio je prvi tipograf reutlinžki.

59. **Holcot Robert Ordinis Praedicatorum**. Opus super sapientiam Salomonis 1489. *List 1a nasl.*: Ropertus holgot su | per libros sapientie. *L. 2a (sa sign. aij)*: Opus preclarissi | mū eximij dn̄i mag̅ri roperti holgot theolo | gie moralissimi atq3 doctissimi ꝑfessoris | ordinis fratrū ꝑdicato4 suꝑ sapīam salo | monis: qua philo doctissim9 collegit Cō- | tinens postilla accurate ac summa enuclia | tiōe elaborata cum singularib9 questionibus ad oēm materiā tam scolasticā at3 dis- | putabilē. q3 ad pplm ꝑdicabile vtilissimis | Atq3 solennes nō modo diuina4 litterarū | verū ꝛ philosopho4 atq3 famosor4 poetar4 | ad easdem materias ↄgruenter applicatas | allegationes Incipit feliciter. *L. 274 b:* Hoc opus ꝑclarissimū eximij dni mg̅r | Roperti Holkot sacre·theologie moralissi | mi atq3 doctissimi ꝑfessoris ordinis frat4 p̄dicatoru suꝑ sapientiā Salomonis. im- | pressum est A mg̅ro Joh̅e Otmar in Reut- | lingen. Anno incarnatōis dn̄ice Millesi- | mo quadrīgentesimo octogesimo nono. *L 275a (sa sign. aa):* Tabula operis

holgot super librum | sapientia. L. 289 b: Finis registri Holgot | sup libro sapientie.
folio, gotska p. sa sign. *2* kol. 50 redaka *289* lista.
Hain 8760. (SM. 16. H. 8.)
Knjiga je uvezana u originalne kožne korice.

XI. STRASSBURG.

Grüninger Johannes alias Reinhard.

(1493.—1528.)

Taj dosta znatni strasburžki tiskar pisao se razno po svom rodnom mjestu: Gruninger, Grininger, Greninger, Grunynger, Greininger itd. Pravo mu je ime bilo Johann Reinhard. Svakako je naštampao preko 50 knjiga. Njegove se knjige odlikuju vanjskom elegancijom ali imadu mnoge tiskarske pogrieške.
Knjiga Terencijevih drama, koje posjeduje naša biblioteka odlikuje se osobito tim, što nije preštampana iz drugih štampanih knjiga, već je obradjena po rukopisima, koji su se našli u Njemačkoj.
Kad su od g. 1519. drugi Strazburžki tiskari širili reformatorske pisce, on je jedino štampao protivničke reformatorima knjige.

60. **Terentius Publius Africanus Theatrum 1499.** *L. 1 sa xyl. theatri. Unutri:* Terentius cū Directorio Vocabulorū | Sententiarū | artis Comice | glosa ĩterlineali | Comētarijs Donato | Guidone | Ascensio. *L. 16:* JACOBVS LOCHER PHILOMVSVS POETA ET ORATOR LAVREATVS. | Johanni griniger libror. impressori ac ciui Argen̄. prudenti & honesto. In laudē Therētij. S. P. D. *Iza tog epigrama ad lect. L. 2 a:* Therentij Directorium Uocabulo4 | vocabularij vicem supplens incipit. *L. 4 a:* FINIS. *L. 4 b:* Directuriū (sic) Adagionū (sic) *quod excipit f 5 o col. 1 directorium artis* comicae. *Acced f. 5 b alia tabella et:* THERINTI (sic) EPITHAPHIVM. *L. 6 a verba salutationis*

etc. L. 7 a (*c. sign. b. et n. l.*) *incipit Terenti Andria. L. 186 b* (*c. n. CLXXX*) *in fine Terenti:* Valete & plaudite: Calliopius recensui: *Acced. Terenti vita etc. L. 187 a* (c. n. CLXXXI) post Terentii vitam et Henrici Bebelii epigramma:

Terenti9 cū { Directorio { Vocabulorū / Sententiorū; Glosa interlineali; Comētarijs { Donato / Guidone / Ascensio

Impressum in imperiali ac libera vrbe Argentina | per Joannem Grüninger. Ad illam formā vt intu | enti iocundior | atq3 intellectu facilior esset Per- | Joannem Curtum ex Eberspach redactum. An- | no a natiuitate dn̄i. 1499. Tertio ydus Februarij. |

folid. maj. et min. gotskà pis. 6 označ. i 181 | neozn. list, sa drvorezima. Hain 15432. SM. 16. H. 3.

Johannes Prüss zum Thiergarten

(1482.—1508.)

Taj se tiskar pisao i Briese, Pryse, Prus, Prues, Prus, Pryhs i Prusz.

61. **Henricus Institor et Jacobus Sprenger. Malleus maleficarum.** Na prvom listu prazno. *L. 1 b:* Appologia auctoris in malleum maleficarum. *L. 2 a* (sa sign. a 2): (S)uper bullam ergo Innocē- | tij octauī aduersus heresim | etc. *L. 129 b col. 2:* Sit laus desexterminiū here | sim. pax viuis. requies eterna de | functis. Amen.

Bez oznake mjesta, tipografa i godine. Folio, gotska pismena, sa sign. 2 kolumne 48 redaka 129 lista. Uvezana je zajedno sa kronikom Thurocovom u gotski stari kožni uvez sa uglovima od kositra. Pred obim knjigama i po njim ima rukopisa. Ovaj eksemplar potiče iz glasovite biblioteke pjesnika Nikole Zrinskoga, što je za našu biblioteku nabavila visoka kr. zemaljska vlada.

Hain 9238. Bibliotheca Zrinyana. Wien 1893. Nro. 224. (105. D. 19.)

XII. VERONA.

Dobriša Dobrić

(1481.—1483.)

62. **Blondus Flavius Foroliuiensis.** Italia ilustrata. 1482. *Na listu 1 a* (sa sign. A): Blondi Flavii forliuiensis in Italiam illustratam | Praefatio. *L. 93 b* iza registra: Hieronymus Broianicus veronensis | Itala q̄' debet Saturno turba latenti. | Iliadae tantum martia turba suo. | Ille suae dederat Magnae primordia genti: | Indidit ille tuo nomina clara solo. | Scriptori Blondo debent ambae: atque prementi.| Ragusii genito terae Bonine tibi. | Impressum in inclita civitate Veronae Millesimo qua | drigētesimo octuagesimo secūdo die septimo februarii. |

folio, gotica, sa sign. 46 redaka, 93 lista sa margin. i onaslovljenim kolumnama. Vrlo liepo uzčuvan, nerubriciran primjerak. Hain 3247. pošto izpušta 6 stihova Hieromina Broianica ne spominje, tko je tiskar. Ja sam prepisao svih šest stihova i u njima se jasno vidi da je tiskar naš Dobriša Dobrić. U ostalom ih spominje i Kukuljević. Dobriša Dobrić, nazvan latinski »Boninus de Boninis« bio je starinom od plemena Nalješkovića, a rodio se je u Dubrovniku sredinom 15 vieka. Bio je jedan od prvih tiskara, koji su umjetnost tiska uveli u Italiju. Već g. 1478. živio je kao tiskar u Mlecima, gdje je bio drug Andrije Paltašića iz Kotora. S njim naštampa djela Laktancijeva g. 1478. a g. 1484. Život svetaca od Jakova de Voragine.

God. 1480. bio je u Bresciji gdje je poslie Tome Fernanda. Enrika od Colonije i Stacije Franceza utemeljio tiskaru. U isto doba utemelji tiskaru u Veroni gdje je štampao od god.

1481.—1483. G. 1489 ostavi Brešu i utemelji u Lionu tiskaru Već g. 1490. vrati se u Bresciju, gdje je valjda i umro.

Da se je u istinu zvao Dobrić, vidi se to iz jedne opazke, koju Ignacij Gjorgjević prepisa u občinskoj pisarni dubrovačkoj: Opazka glasi: Boninus Dobrich, overo B. de Boninis, prova si non essere stato della famiglia nobile. Ex Diversis Cancellariae augustae g. 1493. (Iv. Kukuljević): Slovnik umjetnika jugosl. Zagreb 1858. O njemu pisa i naš Marko Breyer: »Nešto gradje staroj hrv. kult. povj.« Križevac 1898. SM. 16. G. 22.

63. **Blondus Flavius Foroliviensis.** Roma instaurata itd. 1481. *Na listu 1:* (Blondi Flauii forliuensis. in Romam | instaurâtam. | Prefatio ad Eugenium quartum | pontificem maximum Romanor4). *Na listu 39 b:* Expliciti sunt in Roma instaurata libri tres. *Na listu 40 a:* Ad Franciscum Foscari. Serenissimum ducem | inclitumq3 Senatum τ patritios Uenetae rei pu | blicae Blondus Flauius Forliuiensis. De | origine τ gestis Uenetorum. *Na listu 53 b:* Impressum Ueronae per Boninum | de Boniniis de Ragusia. anno salutis | M. cccc. Ixxxi. in vigilia sancti Tho | mae apostoli. Laus deo.

folio, gotska pismena, sa sign. 46 redaka, 51 mjesto 53 sa marginalijom i onaslovljenim kolumnama. Nerubrîciran iztisak. Fale 2 prva lista. Vrlo liepo uzčuvan - primjerak uvezan u novim koricama ujedno sa drugim Blondovim djelom.
Hain 3243. SM. 16. G. 23.

XIII. VINCENTIA.

Herman Liechtenstein

(1479.—1497.)

Nazivao se i Levilapis bio je rodom iz Cõlna te je prve knjige tiskao u Vicenzi i Trevisu, najposlije u Mlecima. Tuj je i njegov sin Petar nastavio njegovu štampariju, te je štampao i za nas Hrvate neke knjige.

64. **Vite de sancti padri 1479.** *L. 1 (sa sign. A 2):* Incominciano le vite de sancti padri per di | uersi eloquentissimi doctori vulgarizate. | *Na svršetku:* Explicit vita sanctorum patrū. | Hermannus l i c h t e n s t e i n colo- | niensis probatissimus librarie | artis exactor. Impressum Vi- | centie anno dni. M. cccc. lxxix.

fol. 60 red 159 lista 2 kol. gots. pismena slikanu u bojama i zlatni inicijal, rubriciran exemplar.
Herman Liechtenstein tiskan je najprije u Vicenzi i Trevisu a na posljedku u Mlecima (SM. 16. H. 4.)

XIV. NEOZNAČENO.

65. **Augustinus Sanctus Aurelius Oratio valde bona s. Augustini in omni periculo.** *L. 1 b:* Oratio valde bona sancti Augustini | in omni periculo. | *L. 2 a:* Aue stella diana luce serena | .

4° 2 lista dvie slike madone s djetetom. (SM. 16. II. 25.)

66. **Ioannes Basilius Augustonus.** *L. 1 a:* Ioannes Basilius Augustonus Federico imperatori sanctissimo. Salu. Plu. Dicit. | *Na svršetku:* In Zoilum . . . đinis.

4° 6 | gott. 55 redka., nerubric. iztisak nesign. (SM. 16. H 21.)

67. **Misal glagolski od g. 1483. Misal rimski glagolicom.** *Na 1 strani nalazi se kalendarij, a iza kalendarija na 7 listu piše:* ⰒⰑⰝⰅⰕⰊⰅ ⰏⰊⰔⰀⰎⰀ ⰒⰑ ⰈⰀⰍⰑⰐⰖ | ⰓⰊⰏⰔⰍⰑⰃⰀ ⰄⰂⰑⰓⰀ . . . . Početie misala po zakonu rimskoga dvora n(e)d(i)le prve ot prišstva stoeće itd. *Na koncu:* ⰎⰡⰕⰑ ⰃⰐⰊⰘⰑ · Ⱍ · Ⱆ · Ⱂ · Ⰲ · ⰏⰜⰀ ⰒⰅ | ⰓⰂⰓⰀ ⰄⰐⰊ · Ⰺ · Ⰱ · ⰕⰊ ⰏⰊⰔⰎⰊ ⰁⰊⰞⰅ ⰔⰂⰓⰞⰅⰐⰊ · Lēt6 gnih6 1483. m(ise)ca pervra dni 12. ti mis(a)li biše svršeni.

U fol. Ima 210 listova, bez majuskula, 2 kolumne 36 redaka. sa signat. Napred je 1 list pergamena. Dobrovski misli da je taj misal štampan u Mlecima. Od ovoga misala nalazi se jedan iztisak u bečkoj dvorskoj knjižnici, dva primjerka imade vatikanska biblioteka. Fragmenat vidio je Karaman u otaca. s. Ivana u Zadru. Naša biblioteka ima dva iztiska. Jedan potiče iz muzealne biblioteke, a drugi iz Gajeve. Potonji je prekrasan iztisak Sr. Kopitar Crammat. S. 387. Dobrovskij Instit. linquae str. p. XXXV. Jos. Šafarik: Geschichte der südslavischen Literatur knj. III. str. 173. Kukuljević, Bibliografije I. dio br. 38.

68. **Misal glagolski 1483.**
Drugi iztisak defektan. Sr. prilog.

69. **Niavis Paulus. Latinum ydeoma.** *Naslovni list:* Latinum ydeoma magistri Pauli Niavis pro paruulis editum. *Na listu 2 a:* Paulus Niavis artiū magister magnificis viris sapien | tiq3 senatui Kemnicensi dñis suis plurimū colēdis. S. p. d. | .
8° | l. 41. redak. nerubriciran, gotska pismena, nevezan. Hain ne ima. (SM. 16. H. 37.

70. **Phalaris Epistolae.** *L. 1 a (sa sign. a):* FRANCISCI ARRETINI IN PHALARIDIS TIRANI NIAGRIGENTINI EPISTOLAS PROEMIVM | (u) Ellem malatesta novelle princeps illustris tanta mi- | etc. *L. 26 a post. Franc. Aretini ep. ad Franc. Pallatum:* Epistolarium Phalaridis a francisci Arretino e graeco in Latinū | traductarum. FINIS. *Eod. f. b.* EPISTOLAE PHALARIDIS E GRAECO IN LA- | TINVM TRADVCTAE.
Bez mjesta, godine, tipografa. 4° latinicom, sa sign. 40 redaka 25 listova. 1 list fali.
Hain 12.878. (SM. 16. II. 32.)

71. **Sabellicus M. Antonius Coccus**, Historiogr. Venetus De situ orbis Venetāe de praetoris officio et de viris illustribus. *L. 1 a prazno. L. 1 b* M. Antonius Sabellicus Hieronimo Donato uiro omnibus | disciplinis ornatissimo salutem. *L. 2 b:* Marci Antonii Sabellici de Venetae urbis situ liber primus. *L. 28 b 1. 5:* Finis: laus deo. *L. 29 a: prazno. L. 29 b:* ANTONIVS SABELLICVS MAGNIFICOVI | RO. A. CORNARIO PHILOSOPHIE STVDIIS EMI | NENTISSIMO VICENTIE PRAETORI. *L. 30 b incipit lib. de officio praetoris. Expl. 41 a. Acced. dialogus de linguae latinae reparatione, qui expl. f. 58 a:* τελος. *L. 59 a:* M. Ant. Sabellicus Ant. moreto. brixiensi Sal. *L. 59 b:* Hoc in uolumine haec continentur. | M. Ant. Sabellici de situ urbis uenete ad Hieronimum dona- | tum libri tres | M. Ant. Sabellici de praetoris officio ad antonium cornarium | philosophum liber. unus. | M. Ant. Sabellici de latinae linguae reparatione: seu de uiris illu- |

stribus. Ad. M. Antonium marocenum equitem liber unus.

Bez oznake godine mjesta i tiskara. 4 latinicom, sa signat. 28—30 redaka 59 listova.
Hain 14056. (SM. 16. H. 33.)
Knjige su bile vlastničtvo kanonika Zagrebačkog Andrije Beakina.

KAZALO.

Indeks pisaca i djela.*

* Brojke na koncu krupno štampane pokazuju redni broj popisu.

Imenik tiskara.

Hunc breuiariuȝ ipressit magister Andreas de thoresanis de asula die.13.marcij .1493.

Breviar hrvatski. Venecija 1493.

